

Bharat Chandak
SATYA ELECTRICALS
 POLYCOR, RAKOCOR, legrand, MAVELLS, LAF ENTERTAINMENT, INDOSHIVA, Finolux, OKOLOR, USHA, PHILIPS, GreatWhite, SIEMENS
 Tapadia Market, Chain Sukh Road, Latur-413512
 Ph : (O) 243678, 244458, 250776, (R) 242018
 Email:satyaelectricals@rediffmail.com

लातूर वर्ष ४ थे अंक ४६ वा गुरूवार दि.१८ जूले २०२४ पृष्ठे ४ स्वागत मूल्य २ रु.

थोडक्यात बचावले
अजित पवार, फडणवीस!

अण्णा भाऊ साठे यांचा जन्मदिवस लेखन प्रेरणा दिन म्हणून घोषित करा - फकिरा ब्रिगेडची मागणी

मुंबई : प्रतिनिधी राज्याचे दोन्ही उपमुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस आणि अजित पवार त्यांच्यासोबत उद्योग मंत्री उदय सामंत आणि पार्थ पवार नागपूर ते गडचिरोली हेलिकॉप्टर प्रवासात सुदैवाने बचावले आहेत. खराब हवामानामुळे हेलिकॉप्टर पावसाळी दगात भरकटले होते. खराब हवामानामुळे दृष्यमानता अत्यंत कमी झाली होती. हेलिकॉप्टर पायलटने मोठ्या कौशल्याने हेलिकॉप्टर जमिनीवर उतरवले. त्यामुळे पुढील मोठी दुर्घटना टळली. चार महत्त्वाचे नेते या हेलिकॉप्टरमध्ये होते. त्यावेळी हेलिकॉप्टर भरकटले होते. गडचिरोलीत खराब हवामानाचा फटका त्यांना बसला होता. पण, सुदैवाने सर्वजण सुखरूप आहेत. हेलिकॉप्टर पायलटने यावेळी आपले कौशल्य दाखवल्याचे सांगितले जाते. त्याने सुखरूप हेलिकॉप्टर जमिनीवर उतरवले, असे वृत्तात सांगण्यात आले आहे. अजित पवारांनीच हा किस्सा आज सांगितला आहे. हेलिकॉप्टर व्यवस्थित उडाले पण ते नंतर भरकटले. हेलिकॉप्टर दगात गेले होते. पण, देवेंद्र फडणवीस निवांत गप्पा मारत होते, असे अजित पवार म्हणाले. सुदैवाने पायलटने कौशल्य दाखवत हेलिकॉप्टर जमिनीवर उतरवले. त्यानंतर दोन्ही उपमुख्यमंत्रांनी गडचिरोलीच्या कार्यक्रमाला उपस्थिती लावली. अजित पवार म्हणाले की, सुरवातीला बरे वाटले, पण इकडे दग, तिकडे दग दिसत होते. मी फडणवीसांना म्हटले जरा बाहेर बघा. पण, ते म्हणाले काही काळजी करू नका. आतापर्यंत माझे सहा असे अपघात झाले आहेत. अशा अपघातांमध्ये मला काही झालेलं नाही. त्यामुळे तुम्हाला देखील काही होणार नाही. तुम्ही निवांत राहा. मी काळजीत पडतो होतो. पण, फडणवीस निवांत होते. मागची पुण्याई असेल. त्यामुळेच ते इथपर्यंत पोहोचले आहेत. उदय सामंत देखील आमच्यासोबत होते. ते म्हणाले, दादा जमीन दिसायला लागली, तेव्हा कुठे माझा जीव भांड्यात पडला, असे अजित पवार म्हणाले. अजित पवार कार्यक्रमात बोलताना हा किस्सा सांगत होते.

मुंबई / प्रतिनिधी:- साहित्यरत्न, लोकशाहीर अण्णा भाऊ साठे यांचा, १ ऑगस्ट हा जन्म दिन, लेखन प्रेरणा दिन म्हणून घोषित करावा अशी मागणी फकिरा ब्रिगेड या सामाजिक संघटनेने महाराष्ट्राचे मुख्यमंत्री, दोन्ही उपमुख्यमंत्री यांना निवेदनाद्वारे केली आहे. देशात ५ सप्टेंबर हा डॉ. राधाकृष्णन यांचा जन्मदिवस शिक्षक दिन म्हणून साजरा केला जातो, डॉ. ए.पी.जे. अब्दुल कलाम यांचा १५ ऑक्टोबर हा जन्मदिवस वाचन प्रेरणा दिन म्हणून साजरा केला जातो. ११ नोव्हेंबर हा मौलाना आझाद यांचा जन्मदिवस शिक्षण दिन म्हणून साजरा केला जातो. तर ३ जानेवारी हा क्रांतीज्योती सावित्रीबाई फुले यांचा जन्मदिवस बालिका दिवस म्हणून साजरा केला जातो. दि. २० फेब्रुवारी हा कुसुमाग्रज यांचा जन्मदिवस मराठी दिन म्हणून साजरा केला जातो. तसेच रामानुज यांचा जन्म दिवस गणित दिन म्हणून साजरा केला जातो. या महापुरुषांच्या जन्मदिवशी त्यांच्या जीवन व कार्याचा आढावा घेतला जातो. त्यांच्या आयुष्यातील विविध प्रसंगांच्या आधारे शाळा, महाविद्यालयात निबंध स्पर्धा, वक्तृत्व स्पर्धा इ. स्पर्धांचे आयोजन केले जाते. त्यानिमित्ताने विद्यार्थी त्या महापुरुषांच्या आयुष्यातील विविध घटना, प्रसंग आणि कार्य या विषयाची माहिती घेण्याचा प्रयत्न करतात. एकूणच त्या दिवशी या महापुरुषांच्या जीवन व कार्याची उजळणी होते त्या निमित्ताने त्यांच्यावरील पुस्तकांचे, ग्रंथांचे वाचन केले जाते. साहित्यरत्न, लोकशाहीर अण्णा भाऊ साठे हे फक्त एकच दिवस शाळेत गेले होते ; परंतु त्यांनी मराठी साहित्य, सांस्कृतिक क्षेत्रात आपल्या क्रांतिकारी लिखाणाने इतिहास घडवला. दलित साहित्याचा पाया रचण्यात अण्णा भाऊ साठे यांचे मोलाचे योगदान राहिले आहे. त्यांनी अत्यंत प्रतिकूल परिस्थितीतही लेखन केले. कथा, कादंबरी, नाटक, पोवाडा, लावण्या, प्रवासवर्णन, चित्रपट पटकथा लेखन , अभिनय या क्षेत्रात त्यांनी मनसोक मुशाफिरी केली. अण्णा भाऊ साठे यांनी कलावंत म्हणून लोकनाट्य, नाटक, चित्रपटातून उक्तूष् भूमिकाही केल्या आहेत, ते अष्टपैलू

साहित्यिक, कलावंत होते. इंडियन पिपल्स थियेटर असोसिएशन (इप्टा), या सुप्रसिद्ध पुरोगामी नाट्य संस्थेचे ते अखिल भारतीय अध्यक्षही होते. त्याकाळात त्यांच्या सोबत सुप्रसिद्ध शास्त्रज्ञ डॉ. होमी भाभा, सुप्रसिद्ध नाट्य सिने कलावंत बलराज सहानी आदी कलावंत , विचारवंत कार्य करीत होते. अण्णा भाऊ साठे फक्त लेखक, कलावंत नव्हते, तर ते प्रत्यक्ष येथील दलित-शोषित, कामगार, शेतक-यांच्या शोषण मुक्तीच्या चळवळीत, स्वातंत्र्य चळवळीत, संयुक्त महाराष्ट्राच्या चळवळीत, गोवा मुक्ती संग्राम आंदोलनत सक्रिय सहभागी होते, त्यांनी तुरुंगवासही भोगला होता. कम्युनिस्ट पक्षाच्या लाल बावटा कला पथकाद्वारे अण्णा भाऊ साठे, शाहीर अमर शंख, शाहीर दत्ता गव्हाणकर यांच्या मदतीने आपल्या पोवाडे , छक्कड, लोकगीते, लोकनाट्यातून महाराष्ट्रच नव्हे तर देश ढवळून काढला व प्रचंड जन जागृती करून संयुक्त महाराष्ट्राच्या चळवळीत, मोठे योगदान दिले. महाराष्ट्रातीलच नव्हे तर देशातील विविध विद्यापीठातील तरुण संशोधक आज अण्णा भाऊंच्या साहित्य, कर्तृत्वावर अभ्यास, संशोधन करीत आहेत. अण्णा भाऊ साठे यांच्या हयातीतच त्यांच्या साहित्याचे, पोवाड्यांचे भारतातील विविध भाषांत अनुवाद झाले, एवढेच नव्हे तर इंग्रजी, रशियन, झेक, पोलीश, जर्मन, फ्रेंच आदी भाषांतही अनुवाद होऊन ते जगभर गेले आहे. सातासमुद्रा पार अण्णाभाऊ आपल्या साहित्याने तळपत आहेत. असे असतानाही प्रस्थापित व्यवस्थेचे समर्थक आणि भांडवली साहित्य संस्कृतीच्या ठेकेदारांनी, तळागाळातील दलित-शोषित समाजातून आलेल्या

अण्णा भाऊ साठे यांची जीवंत असताना तर उपेक्षा केलीच, परंतु मृत्यूनंतरही त्यांच्या विचारांची, साहित्याची उपेक्षा आजतागायत चालू आहे. फुले, शाहू, आंबेडकरांच्या नावाचा सतत जप करणाऱ्या महाराष्ट्र राज्यासाठी आणि साहित्य- संस्कृती क्षेत्रासाठी ही अत्यंत लांछनास्पद गोष्ट आहे. महाराष्ट्र राज्याने आणि साहित्य क्षेत्राने अण्णा भाऊंच्या उपकारातून उतरायची होण्यासाठी १ ऑगस्ट हा त्यांचा जन्मदिवस देशभर लेखन प्रेरणा दिन म्हणून शाळा, महाविद्यालयांमध्ये साजरा करावा, असे आम्हाला वाटत आहे. आणि याचा प्रारंभ महाराष्ट्र शासनाने पुढाकार घेऊन करावा कारण , अण्णा भाऊ साठे महाराष्ट्रात जन्मले दि. १८ जुलै हा त्यांचा स्मृती दिन आहे. त्यानिमित्ताने फकिरा ब्रिगेड या सामाजिक संघटनेच्या वतीने महाराष्ट्राच्या मुख्यमंत्र्यांकडे, दोन्ही उपमुख्यमंत्र्यांकडे अण्णाभाऊ साठे यांचा जन्मदिवस लेखन प्रेरणा दिन म्हणून घोषित करावा अशी निवेदनाद्वारे मागणी केली आहे. या निवेदानवर फकिरा ब्रिगेडचे संस्थापक तथा महाराष्ट्र शासनाच्या साहित्यरत्न, लोकशाहीर अण्णा भाऊ साठे चरित्र साधने प्रकाशन समितीचे सदस्य सचिव प्रचार्य डॉ. संजय शिंदे, प्रा. राजेंद्र लोदगेकर, श्रीरंग सरवदे, संतोष पट्टनर, शरद धबडगे, पांडुरंग मस्के, गोविंद धबडगे, सुदर्शन शिंदे, रघुनाथ मस्के, अंगद कांबळे, सचिन शिंदे, सुर्यकांत कदम, मुकेश लोंढे, जगदीश सोनटके, तुळशीराम जोगदंड, संजय विरुळे, बळीराम जोगदंड, प्रा. डॉ. दिलीप भोगे, डॉ. सोमनाथ कदम, डॉ. विजय कुमठेकर, सोमनाथ शिंदे, विजय साठे, विलास गोपले, नागिनी थोरात, उर्मिला नवगिरे, सुभाष गायकवाड, भालचंद्र शिंदे, सतीश शिंदे, गहिनीनाथ मस्के, ऋषिकेश भंडगे, अजितकुमार शिंदे, पार्वती झुंजारे आदिंच्या सहा आहेत.

३१ बसेसने १७०० वारकरी पंढरपूरला रवाना श्री सत्संग प्रतिष्ठानचा उपक्रम; श्रीमती वैशालीताई देशमुख यांच्या हस्ते सेवेचा शुभारंभ

माझ्या भावना वारकरांच्या माध्यमातून माऊलींच्या चरणी अर्पण आहेत, विडुल माऊलींच्या दर्शनासाठी पंढरपूरला निघालेल्या भाविक वारकरांचे भाग्य मोठे आहे. आषाढीनिमित्त पंढरपूरला जाणे मला शक्य नाही, परंतु, हजारो वारकरी पंढरपूरला जात आहेत. माझ्या भावना वारकरांच्या माध्यमातून माऊलींच्या चरणी अर्पण, अशी भावना विलास सहकारी साखर कारखान्याच्या चेअरमन श्रीमती वैशालीताई विलासराव देशमुख यांनी यावेळी व्यक्त केली.

लातूर : प्रतिनिधी महाराष्ट्राला वारकरी संप्रदायाची मोठी परंपरा आहे. वारकरांसाठी पंढरपूरचा विडुल अतिशय महत्त्वाचा असून आषाढी एकादशी हा त्यांच्यासाठी मोठा सण असतो. या एकादशीच्या निमित्ताने केवळ राज्यातीलच नव्हे तर देशाच्या विविध भागातील वारकरी आणि भाविक पंढरपूरला विडुलाच्या दर्शनासाठी मोठी गर्दी करतात. लातूर जिल्ह्यातूनसुद्धा हजारो वारकरी पंढरपूरकडे जात असतात. या वारकरांसाठी श्री सत्संग प्रतिष्ठान लातूरच्या वतीने दि. १६ जुलै रोजी सकाळी ११ वाजता विलास सहकारी साखर कारखान्याच्या चेअरमन श्रीमती वैशालीताई विलासराव देशमुख यांच्या हस्ते वारकरांसाठी मोफत एसटी. बस सेवेचा शुभारंभ करण्यात आला. लातूरतील सत्संग प्रतिष्ठानच्या वतीने प्रतिवर्षी आषाढी एकादशीनिमित्त पंढरपूरला जाणाऱ्या वारकरी भाविकांसाठी मोफत बससेवा उपलब्ध करून देण्यात येते. या उपक्रमाच्या २४ व्या वर्षी तब्बल ३१ बससेव्या माध्यमातून सत्संग प्रतिष्ठानने १७०० वारकरांना पंढरपूरला रवाना केले आहे. त्यानिमित्ताने

येथील मध्यवर्ती बसस्थानकात आयोजित कार्यक्रमात विलास सहकारी साखर कारखान्याच्या चेअरमन श्रीमती वैशालीताई विलासराव देशमुख यांच्या हस्ते मोफत वारकरी बस सेवेचा शुभारंभ करण्यात आला. यावेळी प्रमुख पाहुणे म्हणून महाराष्ट्र प्रादेशिक मारवाडी युवा मंचचे अध्यक्ष कैलास राठी, एस. टी. महामंडळाचे विभाग नियंत्रक जानराव, डॉ. सारिका देशमुख यांची उपस्थिती होती. यावेळी पंढरपूरला जाणाऱ्या वारकरांच्या श्री सत्संग प्रतिष्ठानच्या वतीने श्रीमती वैशालीताई विलासराव देशमुख यांच्या हस्ते फराळाचे साहित्य, भोजन, पाणी बॉटल, ज्ञानेश्वरी, हरिपाठ, बंग आदी देऊन सत्कार करण्यात आला. वारकरांसाठी पंढरपूरचा विडुल हे श्रद्धास्थान असून आषाढी एकादशी ही या वारकरांसाठी मोठा उत्सव असतो. त्यामुळेच मराठावाड्यातून हजारो वारकरी एकादशीनिमित्त विडुलाच्या दर्शनासाठी पंढरपूरला जात असतात. या वारकरी भाविकांची सेवा व्हावी आणि त्यांचा पंढरपूरचा प्रवास सुखकर व्हावा याकरीता श्री सत्संग

प्रतिष्ठानच्या वतीने गत २४ वर्षांपासून मोफत बससेवा उपलब्ध करून देण्यात येते. या उपक्रमात आपल्यालाही सहभागी होण्याचे भाग्य प्राप्त झाले अशी भावना पंढरपूरला जाणाऱ्या वारकरांनी व्यक्त केली. श्री सत्संग प्रतिष्ठानचे अध्यक्ष गोविंद पारीख यांनी प्रास्ताविकात प्रतिष्ठानच्या वतीने मागील काळात आयोजित केलेल्या विविध सांस्कृतिक आणि सांप्रदायीक कार्यक्रमाची माहिती दिली. यावेळी कैलास राठी, अशोक गोविंदपूरकर यांनी मनोगत व्यक्त केले. यावेळी श्री सत्संग प्रतिष्ठानचे सचिव चंद्रसेठ लड्डा, कार्याध्यक्ष रमेशचंद्र भुतडा, दिलीप माने, प्रकाश कासट, लक्ष्मीकांत सोनी, नंदकिशोर लड्डा, सतिश पवार, जुगलकिशोर झंवर, रमण पारीक, गोपाल पारीक, संग्राम खंदारे, ब्रिजमोहन मालू, राजा मणियाार, सुरेश मालू, शाम खटोड, शिवाजी गाडेकर, रामदास पवार, बालाजी बारबोले, वसंत दमाले, अनवरभाई केतन हलवाई, नाना लोखंडे, पंडित धुमाळ, राम शिंदे, गुलाब चव्हाण, एस. टी. महामंडळाचे चपटे, तसेच प्रतिष्ठानचे सर्व पदाधिकारी, वारकरी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

घरात सर्वांना जागा

पुणे : प्रतिनिधी घरात सर्वांना जागा आहे. पण पक्षात जागा आहे की नाही? याबाबत व्यक्तिगत मी निर्णय घेणार नाही. माझे सर्व सहकारी संघर्षांच्या काळामध्ये माझ्याबरोबर मजबुतीने उभे राहिले. त्यांना पहिल्यांदा विचारले, असे सूचक विधान अजित पवार यांच्याविषयी बोलताना शरद पवार यांनी केले असून ते पुण्यात पत्रकार परिषदेत बोलत होते. अजित पवार पुन्हा आले तर त्यांना घरात घेणार का? पक्षात जागा आहे का? असा प्रश्न पुण्यातील पत्रकार परिषदेत विचारण्यात आला असता शरद पवारांनी यावर सूचक उत्तर दिले. दरम्यान, विधानसभेची निवडणूक दोन ते तीन महिन्यांमध्ये जाहीर होण्याची शक्यता आहे. त्या पार्श्वभूमीवर सर्वच राजकीय पक्ष तयारीला लागले आहेत. राजकीय नेते सध्या विविध मतदारसंघांचा दौरा करत आढावा घेत आहेत. आगामी विधानसभा निवडणुकीत राज्यात महाविकास आघाडी विरुद्ध महायुती असा सामना रंगण्याची शक्यता आहे. त्यामुळे महायुती आणि महाविकास आघाडीमधील पक्षांच्या जागावाटपाबाबतही सध्या खलबते सुरू आहेत. मात्र, राष्ट्रवादी काँग्रेस अजित पवार गटातील काहीजण शरद पवार गटाच्या संपर्कात असल्याची चर्चा राजकीय वर्तुळात आहे. तसेच अजित पवारांमुळे भारतीय जनता पार्टीमध्ये अस्वस्थता असल्याचेही बोलले जात आहे. दरम्यान, महाराष्ट्रातील सर्व राजकीय घडामोडींवर

आज (दि. १७ जुलै) राष्ट्रवादी काँग्रेस शरदचंद्र पवार पक्षाचे अध्यक्ष शरद पवार यांनी पुण्यात आयोजित पत्रकार परिषदेत भाष्य केले. यावेळी अजित पवार पुन्हा आले तर त्यांना पक्षात घेणार का? असा प्रश्न विचारण्यात आला असता शरद पवारांनी सूचक विधान केले. अजित पवार पुन्हा आले तर त्यांना घरात घेणार का? पक्षात जागा आहे का? असा प्रश्न विचारण्यात आला असता शरद पवारांनी यावर सूचक उत्तर दिले. शरद पवार म्हणाले, घरात सर्वांना जागा आहे. पण पक्षात जागा आहे की नाही? याबाबत व्यक्तिगत मी निर्णय घेणार नाही. माझे सर्व सहकारी संघर्षांच्या काळामध्ये माझ्याबरोबर मजबुतीने उभे राहिले. त्यांना पहिल्यांदा विचारले. सुप्रिया सुर्वेला म्हणून ४० हजारांची लीड खासदार सुप्रिया सुर्वे यांच्या बारामातील विजयाबदल बोलताना शरद पवार म्हणाले, मतदारसंघातील लोकांशी तुमचा संवाद कसा आहे? त्यावर ब-याच गोष्टी उतरतात. मात्र आता तसा संवाद होत नाही. बारामातीत जर मला कुणी भेटायला आले तर मला त्यांच्या विडलांचे नाव विचारावे लागते. तेव्हा कळते हा कुणाच्या घरातला आहे. दोन पिढीतील हा संवाद कायम ठेवला तर लोक कधीही नेत्याला विसरत नाहीत. त्यामुळे घरातलाच विरोधी उमेदवार असतानाही सुप्रिया सुर्वे यांना ४० हजारांची लीड दिली. त्याचे कारण माझा दोन पिढ्यांतील संवाद कारणीभूत आहे असे शरद पवार म्हणाले.

४० मतदान केंद्रांवर होणार 'मॉकपोल'

नगर : प्रतिनिधी लोकसभा निवडणुकीत पराभवाचा सामना करावा लागलेल्या सुजय विखे पाटील यांनी काही मतदान केंद्रांवर गैरप्रकार झाल्याचा आरोप केला होता. त्यानुसार या केंद्रांवरील मतांची पुन्हा मोजणी करण्याची मागणी त्यांनी निवडणूक आयोगाकडे केली होती. या पार्श्वभूमीवर आक्षेप घेण्यात आलेल्या या ४० मतदान केंद्रांवर मॉकपोल घेण्याच्या सूचना निवडणूक आयोगाने जिल्हा निवडणूक आयोगाला दिल्या आहेत. त्यामुळे आता या आक्षेप घेण्यात आलेल्या बुधवरील ईव्हीएमची मेमरी रिकामी करून मतांची पडताळणी केली जाणार आहे. निवडणूक आयोगाच्या या निर्देशांमुळे विखेसाठी हा दिलासा मानला जात आहे. पण या तपासातून काय समोर येते हे पाहणे महत्त्वाचे असणार आहे.

४ जूनला मतमोजणी पार पडल्यानंतर १० जून रोजी नगर दक्षिण लोकसभा मतदारसंघातील ४० मतदान केंद्रांवरील ईव्हीएम मशिनची आणि व्हीव्हीपॅटची पडताळणी व्हावी असा अर्ज पराभूत उमेदवार सुजय विखे पाटील यांनी निवडणूक आयोगाकडे केला होता. या पार्श्वभूमीवर केंद्रीय निवडणूक आयोगाने राज्य निवडणूक आयोगाला काल एक पत्र लिहून पुढील कार्यवाही करण्याचे आदेश दिले आहेत. त्यानुसार इथे आता मॉकपोल होणार आहे. पण आता ही प्रक्रिया नेमकी कधी पार पडते हे पहावं लागणार आहे. अहमदनगर दक्षिण लोकसभा मतदारसंघाची निवडणूक ही अत्यंत प्रतिष्ठेची झाली होती. यामध्ये एकीकडे भाजपचे विद्यमान सुजय विखे पाटील आणि शरद पवार यांच्या

राष्ट्रवादीचे उमेदवार निलेश लंके यांच्यामध्ये लढत झाली होती. यामध्ये निलेश लंके यांचा अवघ्या २९ हजार मतांनी विजय होऊन ते खासदार बनले होते. असा होणार मॉकपोल आक्षेप घेण्यात आलेल्या ४० ईव्हीएम मशिनची मेमरी रिकामी करणार एका मशिनमध्ये प्रत्येकी १ ते १४०० मत टाकता येणार किती मत द्यायची हे ठरवण्याचे अधिकार उमेदवारांना असणार आहेत. व्हीव्हीपॅट आणि ईव्हीएम मशिनवरील मतांची पडताळणी होणार ही संपूर्ण प्रक्रिया सीसीटीव्हीच्या देखरेखीखाली पार पडणार.

संपादकीय....

जागतिक पटलावर महाराष्ट्र

भारताची आर्थिक राजधानी म्हणून मुंबईला ओळखले जाते. पायाभूत सुविधांचे जाळे, दळणवळणासाठी उत्तम पर्याय, भरपूर वीज व पाणीपुरवठा, बंदर, विमानतळ, उत्तम शाळा, हॉटेल, चित्रपटगृहे, इस्पितळे आदी सुविधा मुंबईत उपलब्ध आहेत. पोर्तुगीज, डच आणि ब्रिटिशांनी या शहराचे महत्त्व ओळखले होते. मुंबई ही संमिश्र संस्कृतीची आणि आधुनिक आहे. विविध धर्मांचे, जातींचे आणि पंथांचे लोक मुंबईत राहतात. मुंबईतील सर्वसमावेशक संस्कृतीचे अस्सल दर्शन लोकलमधून प्रवास करताना घडते. दंगली, बॉम्बस्फोट, महापूर, अतिवृष्टी, अपघात अशा कोणत्याही संकटाच्या वेळी मुंबईकर एकमेकांसाठी धावून जातात. मुंबईमध्ये वित्तीय सेवा, आयटी, चित्रपट, प्रसारमाध्यमे वगैरे क्षेत्रे उत्तमपणे विकसित झाली आहेत. १९ व्या शतकापासून मुंबईत उद्योगधंदे स्थापन झाले होऊन ते भरभराटीस आले आहेत. मुंबईतील तरुण पिढी उच्चशिक्षित असून, ती विचारानेही आधुनिक आहे. महाराष्ट्रातील काही शहरे बर्बापैकी समृद्ध असतील; परंतु त्यांची काही परंपरावादी आहेत. बाहेरच्या लोकांना मुंबई सहजपणे सामावून घेते आणि त्यांचे गुणही आत्मसात करते.

‘यह मुंबई है मुंबई...ये शहर हर एक को अपना लेता है और उसका सपना पुरा करता है’ असे संवाद हिंदी चित्रपटांतून ऐकायला मिळतात, ते उगाच नाही! आज मुंबईत वरळी, लोअर परेल, बीकेसी म्हणजेच वांद्रे-कुर्ला कॉम्प्लेक्स, अंधेरी, गोरेगाव, मालाड अशा अनेक भागांत शेअर ब्रोकिंग, विमा, गुंतवणूक सेवा, तसेच आयटी क्षेत्रातील असंख्य कंपन्या आणि स्टार्टअप उदयाला आले आहेत. मुंबई आता दक्षिणपूर्व आशियातील एक महत्त्वाचे आर्थिक केंद्र बनू शकते हे लक्षात घेऊन, ८ वर्षांपूर्वी मुंबईत ‘मेक इन इंडिया’चा मोठा इव्हेंट आयोजित केला होता; मात्र आता केवळ मुंबई नव्हे, तर महाराष्ट्राला येत्या काही वर्षांत जागतिक दर्जाचे आर्थिक केंद्र बनवले जाईल. जागतिक पातळीचे पर्यटन केंद्र म्हणूनही या राज्याचा विकास केला जाईल, असे आश्वासन पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांनी दिले आहे. नुकतेच राज्यातील २९ हजार कोटी रुपयांच्या प्रकल्पांचे भूमिपूजन आणि लोकार्पण त्यांच्या हस्ते झाले. गोरगाव-मुलुंड जोडरस्ता प्रकल्पातील दुहेरी बोगदा आणि मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणाच्या ठाणे-बोरिवली दुहेरी बोगद्याचे भूमिपूजन असे अनेक कार्यक्रम पंतप्रधानांच्या हस्ते पार पडले. थोडक्यात, मुंबईची दळणवळण व्यवस्था मजबूत व्हावी आणि प्रवास सुकर व्हावा, यासाठी एकनाथ शिंदे सरकार वेगाने कामाला लागले आहे. आजवर नरीमन पॉईंटहून बोरिवली वा ठाण्यापर्यंत बस अथवा कारने प्रवास करायचा झाल्यास खूप वेळ लागत होता. आता सागरी महामार्ग, अटल सेटू, फ्री वे, वरळी सी लिंक, किनारी मार्ग अशा प्रकल्पामुळे टप्प्याटप्प्याने शहरांतर्गत प्रवास वेगवान होऊ लागला आहे. सध्या बोरिवलीवरून ठाण्याला जाण्यासाठी दीड ते दोन तास लागतात; पण ठाणे-बोरिवली दुहेरी बोगदा पूर्ण झाल्यास केवळ १२ मिनिटांत हे अंतर पार करता येणार आहे. देवेंद्र फडणवीस मुख्यमंत्री असताना २०१८ मध्ये मुंबईच्या कोणत्याही कोपऱ्यातून कुठेही केवळ तासाभरात पोहोचता यावे, यादृष्टीने पायाभूत सुविधा प्रकल्प राबवण्याचे उद्दिष्ट ठेवले होते. म्हणूनच मेट्रो, सागरी मार्ग, सागरी सेटू, बोगदे प्रकल्प या प्रकारे वाटचाल सुरुही केली. मुंबईच्या प्रगतीसाठी या प्रकल्पांचा लक्षणीय फायदा होणार आहे.

चार वर्षांपूर्वी मुंबईतील बीकेसीमध्ये होऊ घातलेले आंतरराष्ट्रीय आर्थिक सेवा केंद्र गुजरातमधील गांधीनगरला हलवण्याचा निर्णय केंद्र सरकारने घेतला. विविध आर्थिक सेवा आणि त्यांच्या नियामक मंडळांची मिळून होणारी संस्था, म्हणजे ‘इंटरनॅशनल फिनान्शियल सर्व्हिसेस सेंटर’ (आयएफएससी) होय. या प्रकल्पात विविध सेवा एका ठिकाणाहून मिळू शकल्या असत्या. २००६ मध्ये डॉ. मनमोहन सिंग पंतप्रधान असताना ‘आयएफएससी’ची घोषणा झाली. मुंबईच्या वैशिष्ट्यपूर्ण भौगोलिक स्थानाचा फायदा या केंद्राला होईल, असा यामागचा हेतू होता; परंतु नंतर ‘आयएफएससी’ मुंबईऐवजी गुजरातच्या गांधीनगरमधील गुजरात इंटरनॅशनल फिनान्स स्टिक सिटी, म्हणजेच ‘गिफ्ट सिटी’ला हलवण्यात येत असल्याचे जाहीर केले. मनमोहन सिंग सरकारने एअर इंडियाचे मुख्यालय मुंबईहून दिल्लीला हलवले. नंतर भाजपप्रणीत रालोआ सरकारने पेटंट डिझाईन आणि ट्रेडमार्क ऑफीस जे मुंबईला होते, ते दिल्लीला स्थलांतरित केले. नॅशनल मरीन पोलिस अकादमी पालघरला होणार होती, ती द्वारकेला हलवली. मुंबईच्या बंदरात होत असलेले शिप ब्रेकिंगचे काम गुजरातमधील अलंगला नेले. अनेक करोडो रुपयांचे गुंतवणुकीचे अनेक प्रकल्प जे महाराष्ट्रात होणार होते, ते गुजरात व अन्य राज्यांत गेले, अशी टीका सुरु झाली. महाराष्ट्रात या प्रश्नावरून विरोधी पक्षांनी शिंदे सरकारला धारेवर धरले. ‘सध्याचे राज्य सरकार महाराष्ट्रविरोधी आहे’ असा प्रचार सुरु झाला. वास्तविक काही प्रकल्प राज्यातून बाहेर गेले हे खरे आहे; परंतु त्याचवेळी मुख्यमंत्र्यांनी दावोसमधून प्रचंड गुंतवणूक राज्यात आणली. उपमुख्यमंत्री फडणवीस यांच्या प्रयत्नाने अनेक प्रकल्प राज्यात आले. तसेच परदेशी गुंतवणुकीत आणि एकूण औद्योगिक विकासात महाराष्ट्र देशात पुन्हा अग्रस्थानी आला; परंतु आजही मुंबई, पुणे, नाशिक, संभाजीनगर आणि नागपूर येथेच विकास केंद्रित झाला आहे. त्या व्यतिरिक्त अनेक शहरांत उद्योगांची गंगा पोहोचली नाही. ठिकठिकाणी रस्ते, शाळा, इस्पितळे अशा सुविधा झाल्यानंतर त्या -त्या ठिकाणाची अनुकूलता लक्षात घेऊन नवनवीन उद्योगधंदे स्थापन करण्यास प्रोत्साहन दिले गेले पाहिजे. औद्योगिक केंद्रीकरणकाळून आपण विकेंद्रीकरणच्या दिशेने गेले पाहिजे.

मुख्यमंत्री-माझी लाडकी बहीण योजनेसाठी ‘नारी शक्ती दूत’ मोबाईल ॲपद्वारे ऑनलाईन अर्ज करणे आहे सोपे

राज्य शासनाच्या ‘मुख्यमंत्री-माझी लाडकी बहीण’ योजनेला सर्वत्र उत्स्फूर्त प्रतिसाद मिळत आहे. या योजनेतून राज्यातील २१ ते ६५ वर्षे वयोगटातील महिला, मुलींना दरमहा १ हजार ५०० रुपये म्हणजेच एका वर्षात १८ हजार रुपये लाभ दिला जाणार आहे. या योजनेकरिता ऑनलाईन अर्ज करणे आवश्यक असून यासाठी ‘नारीशक्ती दूत-छरीळीहरझॉळ वॉ’ हे मोबाईल प कार्यान्वित करण्यात आले आहे. गुगल प्ले स्टोअरवरून हे मोबाईल प डाऊनलोड पात्र लाभार्थी महिलाही घरबसल्या आपला अर्ज भरू शकतात. या मोबाईल पद्वारे अर्ज ऑनलाईन अर्ज भरणे अतिशय सोपे असून हा अर्ज भरताना आवश्यक कागदपत्रे आणि कार्यपद्धतीची माहिती देणारा हा लेख... राज्यातील २१ ते ६५ वर्षे वयोगटातील आणि ज्यांच्या कुटुंबाचे वार्षिक उत्पन्न अडीच लाखांपर्यंत आहे किंवा ज्या कुटुंबाकडे केशरी किंवा पिवळे रेशनकार्ड आहे अशा कुटुंबातील महिला मुख्यमंत्री-माझी लाडकी बहीण योजनेसाठी पात्र आहेत. एका कुटुंबात जास्तीत जास्त दोन महिलांना या योजनेचा लाभ मिळणार आहे. कुटुंबाच्या व्याख्याते पती, पत्नी व त्यांची अविवाहित मुले, मुली यांचा समावेश असून एका कुटुंबातील विवाहित, घटस्फोटीत, विधवा, परितर्क्या, निराधार महिला, तसेच एक अविवाहित महिला यांना योजनेचा लाभ दिला जाणार आहे. या महिलांच्या आधार संलग्न बँक खात्यामध्ये थेट दरमहा १ हजार ५०० रुपये रकम जमा केली जाणार आहे. मुख्यमंत्री-माझी लाडकी बहीण योजनेसाठी ऑनलाईन अर्ज भरणे आवश्यक असून ‘नारीशक्ती दूत’ ॲपद्वारे महिलांना ऑनलाईन अर्ज भरता येतील. ज्या महिलांना ऑनलाईन अर्ज भरता येत नाहीत, त्यांच्यासाठी शहरी आणि ग्रामीण भागात विविध ठिकाणी अर्ज स्वीकृती केंद्र सुरु करण्यात आली आहेत. तसेच अंगणवाडी सेविका तथा पर्यवेक्षिका आणि मुख्य सेविका, सेतू सुविधा केंद्र, ग्रामसेवक, महिला बचत गटातील समूह संसाधन व्यक्ती (सीआरपी), आशासेविका, वार्ड अधिकारी, शहर प्रकल्प संचालक, महानगरपालिका बालवाडी सेविका, मदत कक्ष प्रमुख, आपले सरकार सेवा केंद्र येथे अर्ज भरण्याची सुविधा उपलब्ध करून देण्यात आली आहे. ऑनलाईन अर्ज भरण्यासाठी प्रथम गुगल प्ले स्टोअरवरून ‘नारीशक्ती दूत’ मोबाईल ॲप डाऊनलोड करून इन्स्टॉल करावे.

त्यानंतर ॲपमध्ये स्वतःची माहिती भरून लॉगिन आयडी तयार करून घ्यावा. लॉगिन आयडीमधून योजनेचा लाभ घेवू इच्छिणाऱ्या महिलेचा ऑनलाईन अर्ज दाखल करता येईल. या ॲपवरील मुख्यमंत्री-माझी लाडकी बहीण या योजनेवर क्लिक केल्यानंतर पात्र महिलांचा अर्ज भरण्यासाठी उपलब्ध होईल. ज्या महिलेस ऑनलाईन अर्ज भरता येत नसेल किंवा अर्ज भरताना तांत्रिक अडचण येत असल्यास ऑफलाईन अर्ज भरण्यासाठी अर्जाचा नमुना व हमीपत्र याची पीडीएफ फाईल ॲपवर उपलब्ध आहे. या अर्जाची प्रिंट काढून त्याप्रमाणे अर्ज व हमीपत्र भरावे आणि ग्रामसेवक, अंगणवाडी सेविका, आशा सेविका यांच्याकडे द्यावे. अर्जाचा विहित नमुना ग्रामपंचायत कार्यालय, अंगणवाडी येथे उपलब्ध आहे. मुख्यमंत्री-माझी लाडकी बहीण योजनेसाठी अर्ज भरताना काही बाबी काळजीपूर्वक विचारात घेऊन माहिती भरावी. यामध्ये महिलेचे नाव, जन्मदिनांक, संपूर्ण पत्ता आधारकार्डवर नमूद असल्याप्रमाणे भरावा. महिलेची विवाहित, अविवाहित, घटस्फोटीत, विधवा, परितर्क्या, निराधार महिला याची नोंद अचूक नोंदवावी. महिलेचे आवश्यकतेप्रमाणे लग्नपूर्वीचेनाव व लग्नानंतरचे नाव नमूद करावे. अर्जदार महिला महाराष्ट्र राज्याची रहिवासी असणे आवश्यक आहे. अर्ज भरताना मोबाईल क्रमांक व आधार क्रमांक अचूक नोंदविणे आवश्यक आहे, जेणेकरून महिलेस अर्ज स्वीकृती व आर्थिक लाभाची रकम बँकेत जमा झाली असल्याची माहिती तसेच अन्य माहिती मोबाईल एसएमएसद्वारे प्राप्त मिळेल. महिलेच्या बँक खात्याचा तपशील नमूद करताना बँकेचे पूर्ण नाव, खातेधारकाचे नाव, बँक खाते क्रमांक, आयएफएससी कोड अचूक नोंदवावा. बँक खाते आधार संलग्न केलेले असावे. बँक खाते आधार संलग्न असल्यास लाभ अदा करण्याची प्रक्रिया सुलभ होईल. या योजनेचा लाभ घेण्यासाठी पोस्टातील बँक खातेही ग्राह्य धरण्यात येणार आहे. योजनेचे अर्ज स्वीकारण्यासाठी ग्रामस्तरीय समिती मुख्यमंत्री-माझी लाडकी बहीण योजनेचे ऑनलाईन व ऑफलाईन अर्ज गावपातळीवर स्वीकारण्यासाठी ग्रामस्तरीय समिती स्थापन करण्यात आली आहे. ग्रामसेवक, कृषि सहायक, तलाठी, अंगणवाडी सेविका, आशा सेविका, ग्राम रोजगार सेवक व अन्य ग्रामस्तरीय कर्मचारी यांचा या समितीमध्ये समावेश आहे. समितीचे

संयोजक ग्रामसेवक व सदस्य सचिव अंगणवाडी सेविका आहेत. या समितीमार्फत योजनेचे अर्ज स्वीकारण्यासाठी गावपातळीवर शिबीर आयोजित करण्यात येत आहेत. ऑफलाईन प्राप्त झालेले अर्ज ॲपवर ऑनलाईन भरण्याची कार्यवाही समिती करणार आहे. तसेच लाभार्थी महिलांच्या यादीचे प्रत्येक शनिवारी व आवश्यकतेनुसार गाव चावडीवर वाचन करणे, यादी ग्रामपंचायत व अंगणवाडी केंद्र येथे प्रसिध्द करण्यात करण्याचे काम समितीमार्फत केले जाईल. यादीवर हरकती प्राप्त झाल्यास त्यांचे निराकरण करण्याचे आणि द्विरुक्ती टाळण्यासाठी आवश्यक कार्यवाही केली जाईल. ऑनलाईन व ऑफलाईन अर्ज करण्याची प्रक्रिया पूर्णतः निशुल्क स्वरूपाची असून यासाठी कोणतीही फी आकारली जाणार नाही. अर्जासोबत सादर करावयाची कागदपत्रे आधारकार्डची प्रत (दोन्ही बाजूने) महिलेचे जन्म प्रमाणपत्र, महाराष्ट्र राज्याचे अधिवास प्रमाणपत्र, अधिवास प्रमाणपत्र उपलब्ध नसल्यास त्याऐवजी महिलेचे १५ वर्षापूर्वीचे रेशनकार्ड, मतदार ओळखपत्र, शाळा सोडल्याचा दाखला व जन्म प्रमाणपत्र या पैकी कोणतेही एक प्रमाणपत्र. परराज्यात जन्म झालेल्या महिलेने महाराष्ट्रातील अधिवास असणाऱ्या पुरुषाबरोबर विवाह केला असल्यास पतीचे १५ वर्षापूर्वीचे रेशनकार्ड किंवा मतदार ओळखपत्र किंवा जन्म प्रमाणपत्र किंवा शाळा सोडल्याचा दाखला किंवा अधिवास प्रमाणपत्र यापैकी कोणतेही एक प्रमाणपत्र आवश्यक आहे. नवविवाहित महिलेच्या बाबतीत तिचे नाव रेशनकार्डवर लगेच लावणे शक्य होत नाही. त्यामुळे विवाह नोंदणी प्रमाणपत्र असलेल्या अशा नवविवाहित महिलेच्या पतीचे रेशनकार्ड हे उत्पन्नाचा दाखल म्हणून ग्राह्य धरण्यात येणार आहे. वार्षिक उत्पन्न २ लाख ५० हजार रुपयेपेक्षा कमी असल्याचे प्रमाणपत्र किंवा पिवळी अथवा केशरी शिधापत्रिकेच्या पहिल्या व शेवटच्या पानाची झेरॉक्स प्रत. अर्जदाराचे विहित नमुन्यातील हमीपत्र. आधार लिंक बँक खात्याचा तपशील. * * * * *

-जिल्हा माहिती कार्यालय, लातूर

अमर काव्यनिर्माते- अमळनेरचे अमर हुतात्मे!

उपेक्षित गुन्हेगार म्हणून कलंकित ठरवले गेलेले, दलित आणि श्रमिक यांच्या समृद्धीचे स्वप्न अण्णाभाऊ पाहात आले. महामानव डॉ.बाबासाहेबांच्या लढाऊ आणि विमोचक विचारांचे संस्कार त्यांच्या मनावर खोलवर झालेले होते. जग बदल घालुनी घाव। सांगुनि गेले मज भीमराव।। हे त्यांचे गीत खूप गाजले. त्यांनी लिहिलेल्या लावण्यांत माझी मैना गावावर राहिली आणि मुंबईची लावणी या अजोड आणि अविस्मरणीय आहेत. अधिक माहितीसाठी वावा श्री एन. कृष्णकुमार यांचा हा ओजस्वी लेख... संपादक.

अण्णाभाऊ ऊर्फ तुकाराम भाऊराव साठे यांची निरीक्षणशक्ती अत्यंत सूक्ष्म होती. त्यांच्या लेखन शैलीला मराठामोठ, रांगडा पण लोभस दारू आहे. नाट्यमयता हाही त्यांच्या लेखनशैलीचा एक खास गुण होता. ज्या विषयस्त जीवनतून अण्णाभाऊंनी अनुभव आत्मसात केले, त्यांतील क्षणांचा वेग आणि आवेग त्यांच्या लेखनात जाणवतो. लवचिक भावचित्रे अंगासरशा मोडीने साकार करण्याची त्यांची लकबही स्वतंत्र आहे. लेखनावर त्यांनी जीव जडवला होता; त्यांनी ते विपुल केले. रशियाच्या इंडो-सोव्हिएत कल्चरल सोसायटीच्या निमंत्रणावरून ते सन १९६१ साली रशियाला गेले. तेथील अनुभवांवर आधारित माझा रशियाचा प्रवास हे प्रवास वर्णन त्यांनी लिहिले. संयुक्त महाराष्ट्राच्या चळवळीत त्यांनी स्वतःला झोकून दिले होते. त्यांच्या शाहीरित लावणी, पोवाडे, गीते, लोकनाट्ये आदींचा समावेश होता. महाराष्ट्राची परंपरा या नावाने त्यांनी या चळवळीसाठी पोवाडा लिहिला; त्याचप्रमाणे मुंबई कुणाची ? या लोकनाट्याचे महाराष्ट्रभर प्रयोग केले. अकलेची गोष्ट, देशभक्त घोटाळे, शेटजींचे इलेक्शन, बेकायदेशीर, पुढारी मिळाला, लोकमंत्रांचा दौरा ही त्यांची अन्य काही लोकनाट्ये आहेत. अण्णाभाऊंनी पारंपरिक तमाशाला आधुनिक लोकनाट्याचे रूप दिले.

अण्णाभाऊ साठे हे कथा, कादंबरी, लोकनाट्य, नाटक, पटकथा, लावणी, पोवाडे, प्रवासवर्णन अशा वेगवेगळ्या साहित्यप्रकारांतील लेखन केलेले ख्यातनाम मराठी साहित्यिक होत. ब्रिटिश राज्यकर्त्यांनी गुन्हेगार म्हणून शिक्षा मारलेल्या एका जमातीत त्यांचा जन्म दि.१ ऑगस्ट १९२० रोजी झाला. त्यांच्या वडिलांचे नाव भाऊराव सिधोणी साठे तर आईचे नाव वालबाई होते. त्यांचे मूळ नाव तुकाराम होते. त्यांचे जन्मस्थळ वाटेगाव, ता.वाळवा, जि.सांगली होय. त्यांचे शालेय शिक्षण झालेले नव्हते; तथापि त्यांनी प्रयत्नपूर्वक अक्षरज्ञान मिळविले. सन १९३२साली वडिलांसोबत ते मुंबईला आले. चरितार्थासाठी कोळसे वेचणे, फेरीवाल्यांच्या पाटीशी गाठोडे घेऊन हिंडणे, मुंबईच्या मोरबाग

गिरणीत झाडूवाला म्हणून नोकरी, अशी मिळतील ती कामे त्यांनी केली. मुंबईत कामगारांचे कष्टमय, दुःखाचे जीवन त्यांनी पाहिले व अनुभवलेही. त्यांचे संघ, मोर्चे पाहून त्यांचा लढाऊपणाही त्यांनी अनुभवला. सन १९३६मध्ये भारतीय कम्युनिस्ट पक्षाचे नेते कॉ. श्रीपाद अमृत डंगे यांच्या प्रभावाखाली आल्यावर ते कम्युनिस्ट पक्षाचे क्रियाशील कार्यकर्ते झाले. मुंबईत विश्वरत्न डॉ.बाबासाहेब आंबेडकरांपासून स्वातंत्र्यवीर सावरकरांपर्यंत अनेक नेत्यांची भाषणे त्यांनी ऐकली. पक्षाचे कामही ते करीत होतेच; तथापि वडिलांच्या निधनानंतर कुटुंबाची सगळी जबाबदारी अंगावर पडल्याने ते पुन्हा आपल्या गावी आले. तेथे बापू साठे या चुलतभावाच्या तमाशाच्या फडात ते काम करू लागले. पुढे सन १९४२च्या चळवळीत सहभागी झाल्यामुळे ब्रिटिश सरकारने त्यांच्यावर पकड वॉरंट काढले. पोलिसांना चुकवीत ते मुंबईला आले. मुंबईत लोकशाहीर म्हणून त्यांचा लौकिक झाला. त्यावेळी अमर शेख या ख्यातनाम मराठी लोक शाहीरांबरोबर अण्णाभाऊंचेही नाव लोकशाहीर म्हणून गाजू लागले. त्यांनी लिहिलेला स्तालिनग्राडाचा पवाडा सन १९४३ साली पार्टी या मासिकात प्रसिद्ध झाला. त्यांनी सन १९४४ साली शाहीर अमर शेख व गद्दणकर यांच्या मदतीने लाल बावटा कलापथक स्थापन केले. या कलापथकावर सरकारने बंदी घातली. अमळनेरचे अमर हुतात्मे आणि पंजाब-दिल्लीचा दंगा या त्यांच्या काव्यरचना सन १९४७ साली प्रसिद्ध झाल्या. पंजाब-दिल्लीचा दंगा या रचनेत सर्व प्रागतिक शक्तींना एकत्र येऊन शांतता प्रस्थापित करण्याचे आवाहन त्यांनी केले होते.

अण्णाभाऊंच्या साहित्यात त्यांची कथा-कादंबरीची निर्मितीही ठळकपणे नजरेत भरते. जिवंत काडतूस, आबी, खुळवाडी, बरबादा केजावी, चिरानगरची भुतं, कृष्णाकाठच्या कथा हे त्यांचे काही कथासंग्रह; त्यांनी पस्तीस कादंबऱ्या लिहिल्या. चित्रा ही त्यांची पहिली कादंबरी. त्यानंतर ३४ कादंबऱ्या त्यांनी लिहिल्या. त्यांत फकिरा, वारणेचा वाघ, चिखलातील कम्म, रानगंगा, माकडीचा माळ, वैजयंता यांसारख्या कादंबऱ्यांचा समावेश होतो. त्यांच्या फकिरा या कादंबरीला महाराष्ट्र शासनाचा पुरस्कार मिळाला. वास्तव, आदर्श आणि स्वप्नरंजन यांचे मिश्रण त्या कादंबरीत आहे. सत्प्रवृत्तीचा, माणुसकीचा विजय हे अण्णाभाऊंच्या कादंबऱ्यांचे मुख्यसूत्र होय. त्यांच्या या कादंबऱ्यांवर चित्रपटही

निघाले- वैजयंता, टिळा लावते मी रक्ताचा, डोंगरची मैना, मुरली मल्हारीरायाची, वारणेचा वाघ, अशी ही साताऱ्याची तऱ्हा, फकिरा या शिवाय इनामदार, पेंण्यांचं लग्नीन, सुलतान ही नाटकेही त्यांनी लिहिली. उपेक्षित गुन्हेगार म्हणून कलंकित ठरवले गेलेले, दलित आणि श्रमिक यांचे समृद्धीचे स्वप्न अण्णाभाऊ पाहात आले. महामानव डॉ.बाबासाहेबांच्या लढाऊ आणि विमोचक विचारांचे संस्कार त्यांच्या मनावर खोलवर झालेले होते. जग बदल घालुनी घाव। सांगुनि गेले मज भीमराव।। हे त्यांचे गीत खूप गाजले. त्यांनी लिहिलेल्या लावण्यांत माझी मैना गावावर राहिली आणि मुंबईची लावणी या अजोड आणि अविस्मरणीय आहेत. अतिशय तळमळीने लिहिल्याची त्यांची वृत्ती होती. पृथ्वी शेपाच्या मस्तकावर तरली नसून ती दलितांच्या तळहातावर तरलेली आहे, असे ते म्हणत. हाच त्यांच्या लेखनाचा प्रेरणा स्रोत होता. मानवी जीवनातील संघर्ष, नाटय, दुःख, दारिद्र्य त्यांच्या साहित्यातून प्रकट होते. त्यांच्या कथा-कादंबऱ्यांतून त्यांनी उभ्या केलेल्या माणसांत जबरदस्त जीवनेच्छा दिसते. त्यांच्यापासून प्रेरणा घेऊन दलित लेखकांची एक प्रतिभावान पिढी निर्माण झाली. त्यात बाबूराव बागूल, नामदेव दसाळ, लक्ष्मण माने, यशवंत मनोहर, दया पवार, केशव मेश्राम, शरणकुमार लिंबाळे आदींचा अंतर्भाव होतो. पुढे पुढे मात्र दारिद्र्य आणि एकाकी आयुष्य त्यांच्या वाट्याला प्रकर्षाने आले. मराठी साहित्यातील प्रतिष्ठितांकडून त्यांची उपेक्षा झाली. विपन्नावस्थेत गोरगाव- मुंबई येथे त्यांचे दि.१८ जुलै १९६९ रोजी निर्वाण झाले. मरणोपरान्त महाराष्ट्रातील विद्यापीठांत अण्णाभाऊंवर अकरा प्रबंध सिद्ध केले आहेत. पुणे विद्यापीठात त्यांच्या सन्मानार्थ अण्णाभाऊ साठे अध्यासन सुरु करण्यात आले आहे. त्यांच्या कथा-कादंबऱ्यांची केवळ भारतीयच नव्हे, तर २२ परकीय भाषांत भाषांतरे झाली आहेत. !! स्मृतिदिनी त्यांना व त्यांच्या शब्दसाधनेला मानाचा लवून मुजर !!

* * * * *

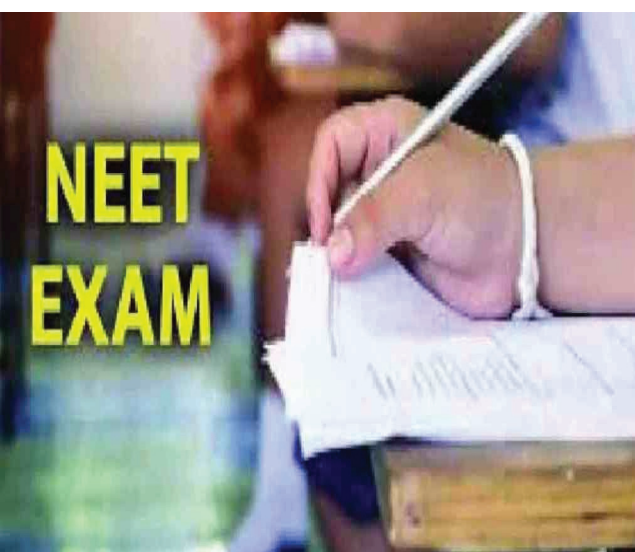
श्री एन. कृष्णकुमार.

से. नि. अध्यापक.

गडचिरोली, मोबा- ७७७५०४९०८६.

‘नीट’ परीक्षा नीटनेटकी होण्यासाठी

‘राष्ट्रीय पात्रता व प्रवेश परीक्षा’ (‘नीट’) सुरु होऊन साधारण दशकभराचा काळ लोटला, पण तामिळनाडूत सुरुवातीपासून आजवर ही परीक्षा नेहमीच राजकीय वादांचे कारण ठरत आली आहे. नुकत्याच घडलेल्या काही घटनांमुळे तर हा राष्ट्रीय स्तरावरील चर्चेचा आणि चिंतेचा विषय ठरला आहे. वैद्यकीय महाविद्यालयांत गुणवत्तेच्या आधारे प्रवेश दिले जावेत आणि वैद्यकीय प्रवेश प्रक्रियेचे प्रमाणीकरण व्हावे, यासाठी ‘नीट’ ही परीक्षेची संकल्पना मांडण्यात आली होती. खासगी वैद्यकीय संस्थांकडून आकारण्यात येत असलेल्या वाढीव ‘कॅपिटेशन फी’च्या समस्येवर उपाय म्हणून याकडे पाहिले जात होते. पण आज दशकभरातील घडामोडींचे पुनरावलोकन करता, परीक्षेने आपले अपेक्षित उद्दिष्ट साध्य केले आहे का, ‘नीट’ने वैद्यकीय शिक्षणाचे व्यापारीकरण रोखले आहे का असे प्रश्न उभे राहतात. यावर्षी, एक हजार ते १७०० रुपयांपर्यंत अर्ज शुल्क भरून २४ लाखांहून अधिक उमेदवार नीट परीक्षेला बसले. केवळ अर्ज शुल्कातून चाचणी घेणाऱ्या संस्थेला तब्बल ३३७ कोटी रुपयांचा महसूल मिळतो. शिवाय प्रत्येक उमेदवार परीक्षेच्या तयारीसाठी कोर्सिंग सेंटरमध्ये काही लाख रुपये खर्च करतो. पूर्वी या परीक्षेची प्राथमिक पात्रता ५० परसेंट टाईल होती. २०२० मध्ये ती ३० परसेंट आणि २०२३ मध्ये तर शून्य परसेंट टाईलपर्यंत कमी करण्यात आली. वैद्यकीय महाविद्यालयांत अनेक जागा रिक्त असल्यामुळे पात्रता परसेंट टाईल कमी करण्यात आल्याचे सांगितले गेले. मात्र, सरकारी वैद्यकीय महाविद्यालयांतील ६० हजार जागा भरल्यानंतर, खासगी महाविद्यालयांतील उर्वरित ५० हजार जागा भरताना विद्यार्थ्यांच्या पालकांची खिसा मोकळा करण्याची क्षमता हा घटक फार महत्त्वाचा ठरतो. यामुळे नीटमध्ये चांगले गुण मिळवूनही आर्थिक कष्टांच्या कमकुवत वारंतीला विद्यार्थ्यांसाठी एम्बीबीएसचे स्वप्न अक्षरशः अप्राप्य ठरते. एम्बीबीएसच्या जवळपास निम्म्या जागा या श्रीमंतांसाठी अक्षरशः

राखीव राहतात आणि गुणवत्तेनुसार प्रवेशाचे उद्दिष्ट धाब्यावर बसविले जाते. ‘नीट’ हा देशाच्या वैद्यकीय शिक्षण क्षेत्रात गेल्या दशकात झालेल्या अनेक बदलांपैकी एक आहे. इतर बदलांमध्ये भ्रष्टाचाराच्या आरोपांनंतर भारतीय वैद्यकीय परिषदेचे विघटन, प्राध्यापक विद्यार्थी गुणोत्तर एकास एक वरून एकास तीनपर्यंत कमी करणे आणि प्रत्येक जिल्ह्यात सार्वजनिक खासगी महाविद्यालयांत (पीपीपी) वैद्यकीय महाविद्यालये विकसित करणे, संपूर्ण जिल्हा रुग्णालय एका खासगी संस्थेच्या ताब्यात देणे इत्यादींचा समावेश आहे. वैद्यकीय क्षेत्रात सुधारणा झाल्या आहेत. दारिद्र्यरेषेखालील व्यक्तींना

तृतीय स्तर आरोग्य सेवा देण्यासाठी ‘आयुष्मान भारत विमा योजना’ सुरु करण्यात आली. त्याचबरोबर खासगी भागीदारीतून उभारण्यात आलेल्या प्रथमिक आरोग्य केंद्रांचे ‘आयुष्मान आरोग्य मंदिर’ असे नामकरण करण्यात आले. पूर्वी मुख्यत्वे सार्वजनिक क्षेत्रात मोडणाऱ्या वैद्यकीय शिक्षण आणि एकंदर आरोग्यसेवा क्षेत्रात खासगी संस्थांचा सहभाग वाढला आहे. साहजिकच या क्षेत्राचेही व्यापारीकरण होऊ लागले आहे. इंग्लंडमधील यूसीएटी, अमेरिकेतील एमसीएटीच्या तुलनेत ‘नीट’ कुठे आहे? या चाचण्यांसाठी केवळ उच्च माध्यमिक शिक्षणात उत्कृष्ट श्रेणी मिळविणाऱ्यांचे विद्यार्थी पात्र ठरतात. याउलट, ‘नीट’ परीक्षा देण्यासाठी अर्जदार केवळ उच्च माध्यमिक परीक्षा उत्तीर्ण असणे आवश्यक असते. कमी गुण मिळवूनही प्रवेश मिळणे शक्य असल्यामुळे बारावीपर्यंतच्या शिक्षणाला फारसे महत्त्व न दिले जाण्याची शक्यता अधिक असते. साहजिकच त्यामुळे शालेय, व कनिष्ठ महाविद्यालयांतील शिक्षणाचा दर्जाही खालावू शकतो. या व्यवस्थेमुळे बाराव्या शक्यता शिक्षण मंत्रालयाला संबंधित राज्यांतील भावी डॉक्टरांच्या निवड प्रक्रियेत काहीही भूमिका उरलेली नाही. पेपर फुटणे आणि सक्षम समितीच्या औपचारिक मान्यतेशिवाय अतिरिक्त गुणांचे वाटप केले जाणे, अशा घटनांमुळे नीट आणि ‘नॅशनल टेस्टिंग एजन्सी’वरील (एनटीए) विश्वास उडाला आहे. तामिळनाडूने व्यावसायिक अभ्यासक्रमाच्या प्रवेश परीक्षेत अनेक प्रयोग केले आहेत. त्यात १९७० च्या दशकातील मुलाखत प्रणालीपासून १९८३ मधील संबंधित विषयात माध्यमिक शिक्षण प्रमाणपत्र परीक्षेतील गुणांना दोन तृतीयांश मूल्यांकन देण्यापर्यंतच्या विविध प्रयोगांचा समावेश आहे. आनंदकृष्णन समितीच्या शिफारशीनंतर तामिळनाडूने प्रवेश परीक्षा रद्द केल्या आणि फक्त उच्च माध्यमिक गुणांच्या आधारे वैद्यकीय तसेच अभियांत्रिकी महाविद्यालयांमध्ये प्रवेश दिले. राज्यातील अभियांत्रिकी महाविद्यालयांच्या प्रवेशांमध्ये आजही ही पद्धत अवलंबली जाते.

दही खरोखरच थंड आहे की ते शरीरामध्ये उष्णता वाढवते ? दह्याचा शरीरावर कसा होता परिणाम ? जाणून घ्या तज्ज्ञांकडून.

कडक उन्हाळ्यात दही ही तुमची आवडती गोष्ट आहे का ? जेव्हा तापमान वाढते तेव्हा आपल्यापैकी बरेच जण थंडगार दह्याचा आनंद लुटतात. पण, तुम्ही कधी हा विचार केला आहे का की, दही खरोखरच थंड आहे की ते शरीरामध्ये उष्णता वाढवते ? कॅन्टेन्ट क्रिएटर डॉ. निशांत गुप्ता यांनी इन्स्टाग्रामवर एक व्हिडीओ शेअर केला आहे; ज्यात नमूद केले आहे, उन्हाळ्यात दही तुमचे शरीर थंड ठेवत नाही. कारण- दह्याचा गुणधर्म उष्ण आहे. त्याबाबत असहमती दर्शवीत दी इंडियन एक्सप्रेसला माहिती देताना कार्यात्मक औषध तज्ज्ञ शिवानी बाजवा यांनी सांगितले, उन्हाळ्यात दही खाण्याचा सल्ला दिला जातो. कारण- दही आपल्याला ताजेतवाने ठेवतेच; पण ते पचनासाठीही फायदेशीर आहे. दही शरीराला थंड ठेवण्यास मदत करते आणि कॅल्शियम व प्रो-बायोटिक्ससारखे आवश्यक पोषक घटकदेखील पुरवते; जे आतड्यांचे आरोग्य राखण्यास मदत करतात.

मिराकोलो हॉस्पिटॅलिटिचे संस्थापक व सीईओ शौभम गर्ग म्हणाले, हा व्हिडीओ चुकीचा नसला तरी एखाद्याचा दृष्टिकोन स्पष्ट करण्यासाठी तो अंशतः बदललेला दिसत आहे. होय, उन्हाळ्यात दही खाणे शरीरासाठी चांगले असते. दह्याचे शीत गुणधर्म आणि अनेक आरोग्यदायी फायद्यांमुळे विशेषतः उष्ण हवामानात याची शिफारस केली जाते.

दही खाल्ल्याने उष्णतेशी संबंधित समस्या टाळता येतात आणि तुमची रोगप्रतिकार शक्ती वाढते. पण, दही खराब होऊ नये आणि ताजे राहावे म्हणून ते व्यवस्थित साठवले आहे याची खात्री करणे आवश्यक आहे. एकूणच दही तुमच्या उन्हाळ्याच्या आहारात समाविष्ट केल्याने तुम्हाला थंड आणि निरोगी राहण्यास मदत होईल, असे बाजवा यांनी सांगितले.

दह्याचे सेवन केल्यास शरीरावर कसा प्रभाव पडतो ?
हैदराबाद येथील केअर हॉस्पिटल्स बंजारा हिल्स क्लिनिकल डायग्नोसिस सुभमा म्हणाल्या, दह्याचा शरीरावर थंड प्रभाव पडतो. हे शरीरातील उष्णता कमी करण्यास मदत करते आणि उन्हाळ्याच्या उष्णतेपासून आराम देते. मुंबईतील सल्लुगार आहारतज्ज्ञ व मधुमेह शिक्षक पूजा शाह भावे यांनी नमूद केले, दही थंड दिसते; पण आयुर्वेदानुसार ते उष्ण अन्न आहे. पचनानंतर शरीरावर त्याचा उष्ण प्रभाव पडतो. उष्ण हवामानात दह्याचे सेवन केल्यास पचनावर कसा परिणाम

होतो ?

मांबा रेस्टो बारच्या मालक श्रिया नायक म्हणाल्या, दह्यामध्ये प्रो-बायोटिक घटक असतात; ज्यामुळे उष्ण हवामानात पचन होण्यास मदत होते; जे आतड्यांचे आरोग्य राखण्यास मदत करते आणि पचनासंबंधित समस्या टाळते. उष्ण हवामानात दही शरीराला फायदेशीर प्रो-बायोटिक्स पुरवून पचन सुधारते; जे आतडे निरोगी ठेवते. दह्यातील चांगले जीवाणू अन्न अधिक कार्यक्षमतेने पचवण्यास मदत करतात आणि आतड्यांचे आरोग्य संतुलित ठेवते. दही पोटाला शांत करते आणि पोट फुराणे, बद्धकोष्ठता व अपचन यांसारख्या सामान्य पाचन समस्या टाळते, असे बाजवा म्हणाले.

उन्हाळ्यात दही खाण्याशी संबंधित धोके दही हे सर्वसाधारणपणे सुरक्षित व फायदेशीर असले तरी सुभमा यांनी सांगितलेल्या काही बाबी खालीलप्रमाणे :

लॅक्टोज इंटॉलरन्स : ज्यांना दूध पचत नाही किंवा लॅक्टोज इंटॉलरन्स आहे, त्यांना दह्याचा सेवनामुळे पचनाशी संबंधित समस्यांचा त्रास होऊ शकतो.

आम्लता : काही व्यक्तींना दह्यामुळे आम्लपित्त किंवा छातीत जळजळ होणे यांसारखा त्रास शकतो.

खराब दही : दही खराब होऊ नये किंवा ताजे राहण्यासाठी ते योग्यरीत्या साठवले आहे ना याची खात्री करा; विशेषतः उष्ण हवामानात. हे हानिकारक जीवाणूंना वाढण्यापासून आणि तुम्हाला आजारी पडण्यापासून रोखण्यास मदत करते. काही आरोग्यविषयक समस्या असलेल्या लोकांनी उन्हाळ्यात दही टाळावे का ?

दही किंवा आंबट अन्न किंवा लिंबूवर्गीय फळांचे सेवन केल्यास ज्यांना सर्दी आणि खोकल्याचा त्रास असलेल्या लोकांनी दही टाळावे. संधिवात, ऑस्टियोआर्थराइटिस किंवा गाउट या आजारांनी ग्रस्त असलेल्यांनी दही मर्यादित प्रमाणात खावे आणि ताक पिण्यास प्राधान्य द्यावे. दही 'वात' वाढविणारे अन्न म्हणून ओळखले जात असल्याने या स्थितीत सामान्यतः जळजळ वाढू शकते, असे भावे यांनी स्पष्ट केले.

लर्जिक दमा किंवा ब्रॉन्कायटिस किंवा दीर्घकाळापासून यकृताचा आजार असलेल्यांनी कोणत्याही ऋतूमध्ये दही मर्यादित प्रमाणातच खावे. काही अभ्यासांतून असे दिसून आले आहे की, दही घेतल्याने यकृताचा दीर्घकाळापासून आजार असलेल्या रुग्णांमध्ये बिलिरुबिनची पातळी बिघडू शकते, असेही भावे यांनी स्पष्ट केले.

उन्हाळ्याच्या आहारात दह्याचा समावेश कसा करता येईल ?
उन्हाळ्याच्या आहारात दही अनेक प्रकारे सहज समाविष्ट करता येते. साधे मीठ किंवा साखर टाकून दह्याचा आनंद घ्या. स्वादिष्ट स्नॅकसाठी आंबा किंवा बेरीसारखी ताजी फळे त्यामध्ये टाका. स्मूदी किंवा लस्सी करूनही तुम्ही पिऊ शकता, असे बाजवा म्हणाले.

फक्त खोलीच्या तपमानावर ताजे तयार दही घ्या. तसेच उन्हाळ्यात ताक जास्त सुखदायक असते. मुगाच्या पाण्याबरोबर दही कढी म्हणून घेता येते. दही आंबट आहे म्हणून त्यात साखर टाकू नये. दही आंबट झाले, तर कढी बनवा किंवा ओट्समध्ये घाला किंवा त्याऐवजी बाजरीचे पॅनकेक्स, डोसा किंवा इडली घाला, असे भावे यांनी सुचवले.

दही हे थंड गुणधर्म, पाचक फायदे आणि अष्टपैलूच यांमुळे ते एखाद्याच्या उन्हाळ्याच्या आहारात समाविष्ट करण्याच्या दृष्टीने एक अत्यंत फायदेशीर असे अन्न आहे. गर्ग म्हणाले की, आरोग्यास होणारे कोणतेही धोके टाळण्यासाठी लोकांनी ताज्या दह्याचे सेवन करणे योग्य आहे.

रकुल प्रीत सिंगने तिच्या आईचा चहा बंद केला; सिडिटीचा त्रास कमी करण्यासाठी चहाचे सेवन खरंच करू नये ?

अभिनेत्री रकुल प्रीत सिंग नवनवीन चित्रपटांमुळे सतत चर्चेत येत असते, पण सध्या ती एका वेगळ्याच कारणामुळे चर्चेत आली आहे. रकुलने तिच्या आईला चहाचे सेवन करण्यास मनाई केली आहे. रकुल प्रीत सिंग तिच्या डायटबाबत खूप गंभीर असते, हे तुम्हाला माहीत असेलच. पण, रकुल तिच्या आई-वडिलांच्या आरोग्याविषयीसुद्धा तितकीच सतर्क असते. रकुलच्या आईला सिडिटीची समस्या होती म्हणून तिने चहा आईचा चहा पिणे बंद केले. 'सुम'ला दिलेल्या एका मुलाखतीत रकुल सांगते,

तिला सतत सिडिटी होते, त्यावर मी तिला चहाचे सेवन कमी करू नको तर चहा प्रुणपणे सोडून टाकण्यास सांगितले. जर तुमच्या शरीरासाठी चहा विष असेल तर काही कालावधीसाठी चहा सोडून घ्यावा आणि त्यानंतर पुन्हा सुरु करावा, म्हणजेच डिटॉक्स करा.

डिटॉक्स म्हणजे जोपर्यंत तुम्ही बरे होत नाही तोपर्यंत काही ठराविक कालावधीसाठी शरीरास उपयुक्त नसलेले हानिकारक पदार्थांचे सेवन करू नये सिडिटी का होते ? यूटोपियन ड्रिंक्सच्या प्रमुख न्यूट्रिशनल सल्लागार डॉ. नंदिनी सरवटे द इंडियन एक्सप्रेसशी बोलताना सांगतात की, खालील गोष्टींमुळे तुम्हाला सिडिटी होऊ शकते. या गोष्टी लक्षात ठेवा सकाळी उठल्याबरोबर पहिल्यांदा चहाचे सेवन करणे टाळावे. दुपारच्या किंवा रात्रीच्या जेवणानंतर लगेच किंवा जेवणाच्या बदली चहा पिणे टाळला पाहिजे. उपाशी पोटी चहा घेण्याऐवजी एक ग्लास पाणी, फळे, दही किंवा ज्यूस प्या. उपाशी पोटी चहा प्यायल्याने छातीत जळजळ निर्माण होते आणि तुम्हाला पचनाशी संबंधित समस्या जाणवू शकतात, असे डॉ. सरवटे सांगतात. डॉ. सरवटे पुढे सांगतात, तुम्ही जर मर्यादित प्रमाणात चहाचे सेवन केले तर तुम्हाला सिडिटीचा त्रास होत नाही. दिवसातून दोन कप चहा पिणे चांगले आहे, पण तरीसुद्धा तुम्हाला सतत सिडिटीची समस्या जाणवत असेल तर बैठी जीवनशैली किंवा इतर आरोग्याच्या समस्या यास कारणीभूत आहेत. सिडिटीचा त्रास कमी करण्यासाठी चहाचे सेवन करू नये ? डॉ. सरवटे सांगतात, फक्त चहा कमी केल्याने तुम्हाला काही बदल दिसू शकतात, पण तुमच्या आरोग्याच्या सर्व समस्या पूर्णपणे दूर होणार नाहीत. सिडिटीचा त्रास कमी करण्यासाठी याच्या मुख्य कारणावर लक्ष देणे आणि जीवनशैली बदल करणे महत्त्वाचे आहे. सिडिटीचा त्रास कमी करण्यासाठी जीवनशैली बदला आणि आरोग्यदायी अशा चांगल्या सवयी अंगीकारा. उपाशी पोटी चहा पिणे टाळा.

कमी वयातच चेहऱ्यावर सुरकुत्या ? फक्त 'हे' दोन योगा करा; नेहमीच दिसाल तरुण

वाढत्या वयामुळे आपल्या त्वचेमध्ये अनेक बदल होत असतात. सुरकुत्या येणे ही सामान्य गोष्ट आहे; पण बऱ्याचदा अशा वृद्धत्वाची लक्षणे वेळेआधी दिसू लागतात. अशा वेळी महिला मेकअप करून या खुणा लपवण्याचा प्रयत्न करतात. सामान्यतः बदललेली जीवनशैली आणि खाण्याच्या चुकीच्या सवयी यांमुळे तुम्ही अकाली वृद्ध दिसू लागता. चेहऱ्याच्या काही व्यायामाने सुरकुत्या येण्याच्या समस्येपासून बऱ्याच अशी तुमची सुटका होऊ शकते. चला तर मग अशा चेहऱ्याच्या व्यायामांबद्दल जाणून घेऊ; जे चेहऱ्यावरील सुरकुत्या दूर करण्यासाठी खूप उपयुक्त आहेत. योगतज्ज्ञ कामिनी बोबडे यांनी दी इंडियन एक्सप्रेसशी बोलताना या संदर्भात सविस्तर माहिती दिली आहे.

या व्यायामाने सुरकुत्याची समस्या दूर केली जाऊ शकते. वास्तविक हा व्यायाम गालांच्या स्नायूंना टोन करतो आणि चेहऱ्याची त्वचा ताणण्यासही मदत करतो. त्याशिवाय हा व्यायाम रोज केल्यास रक्ताभिसरणही सुरळीत होते आणि त्यामुळे त्वचेवर चमकही येते. फिश फॅट एक्सप्रेससोडू करण्यासाठी तुमचे गाल व ओठ आतल्या बाजूला खेचा आणि पाच ते १० सेकंद या आसनात राहा. नंतर शरीराला आराम द्या आणि हा व्यायाम १० ते १५ वेळा करा. फिश फॅट योगा कसा करायचा

१. तोंड बंद करा आणि माशाच्या चेहऱ्याप्रमाणे गाल आतल्या बाजूला खेचून घ्या.
२. या पोजमध्ये राहून हसण्याचा प्रयत्न करा.
३. १५ ते २० सेकंद या पोजमध्येच राहा. तुम्हाला गाल आणि जबड्याच्या भागात तणाव जाणवेल.
४. आता पोज सोडा आणि आराम करा.
५. ही एक्सप्रेससोडू नियमितपणे किमान पाच वेळा करा.

शीर्षसन शीर्षसन हे अत्यंत महत्त्वाचे आसन आहे. मानसिक आणि शारीरिक आरोग्यासाठी हे सर्वोत्तम आसन आहे. या आसनामुळे मेंदूपर्यंत अधिक रक्तपुरवठा होतो. मानसिक तणाव दूर करण्यासाठी हे आसन उपयुक्त आहे. शीर्षसन कसे करायचे

१. एखादे कापड गुंडाळून केलेली गादी प्रथम डोक्याखाली ठेवावी.
२. दोन्ही हातांची बोटे एकमेकांत गुंतवा आणि कोपऱ्यापर्यंत हात जमिनीवर टेकवा. एकमेकांत अडकवलेली बोटे मधोमध ठेवा.
३. डोक्याचा वरचा भाग गादीवर आणि गुडघे जमिनीवर टेकलेले असावेत.
४. शरीराचा भार मानेवर, तसेच हाताच्या कोपरांवर संतुलित करावा.
५. एक गुडघा दुमडत हळूहळू वर उचलावा. त्याचबरोबर दुसरा गुडघा दुमडून हळूहळू वर उचलावा.
६. आता पाय समांतर रेषेत येतील, असे ठेवावेत. या अवस्थेत असताना धासाची गती सामान्य असू द्या.
७. पूर्वावस्थेत येण्यासाठी हळूहळू पाय खाली घ्यावेत. त्यानंतर श्वासन करा किंवा उभे राहा.

खाण्याचा सोडा किती उपकारक ? किती बाधक ?

खाद्यपदार्थांमध्ये खाण्याचा सोडा असणं आणि त्यामुळे गॅसेस होणं, ही तशी नेहमीचीच तक्रार झाली. पण बेकिंग सोडा आपल्या आयुष्यात कसा काय आला ? आहारात तो कोणत्या कारणांसाठी वापरला जातो ? त्याचे फायदे तोटे काय आहेत हे जाणून घेण्यासाठी आजचा लेखप्रपंच !

निमिषाचा सकाळ सकाळी कॉल आला, मला काल रात्रीपासून सारखं अपचन झाल्यासारख वाटतंय. मी ओवा वगैरे खाऊन पाहिलं पण तितकासा फरक जाणवत नाहीये.

एक ग्लास पाण्यात १ चमचा बेकिंग सोडा मिक्स करून पी. तुला थोड्या वेळात बरं वाटेल. मी उत्तरले बेकिंग सोडा ? तो दातासाठी वापरतोय तो का ? हो, तोच.

पण त्याने जास्त झालं तर ? निमिषाचा पुन्हा प्रश्न नाही होणार जास्त. ट्रस्ट मी ! इट्स मिरॅकल !

पुढच्या १५ मिनिटात तिचा पुन्हा फोन आला. आवाजात उत्साह, आनंद दोन्ही होते. पल्लवी, काही ठेकर आले आणि मला खूप बरं वाटतंय आता. थॅक यू ! थॅक यू !

बेस्ट ! काल काय खाल्लस ? रात्री जास्त पिकलेल्या सफरचंदांचं पुडिंग ! मला खाताना वाटलं होतं, पण टाकून देणं नको वाटलं. पण खायचा सोडा असा कामी येईल मला वाटलं नव्हतं . इट्स मिरॅकल !

निमिषाचं 'इट्स मिरॅकल' माझ्या मनात बराच वेळ रंजी घालत राहिलं आणि त्या निमित्ताने सोडिअम बायकार्बोनेट अर्थात खायच्या सोड्याबद्दल थोडंसं लेखन व्हायलाच हवं या विचारांनं मूळ धरलं !

सोडियम बायकार्बोनेट खायचा सोडा अर्थात सोडियम बायकार्बोनेट नेहमीच्या खाद्यपदार्थांमध्ये सर्रास वापरलं जाणारं रसायन आहे. ब्रेड, बिस्कीट, केक्स, शीतपेये, अनेक औषधे, पोटाच्या विकारावरील पेये, विविध प्रकारचे साठवणीचे पदार्थ, हॉटेल्मध्ये तयार केल्या जाणाऱ्या उसळी,

भात आणि भाताचे पदार्थ यात चव वाढविण्यासाठी आणि मऊसुतपणा येण्यासाठी वापरला जाणारा पदार्थ. खरंतर आहारशास्त्रात याला विशेष महत्व आहे.

विशेषतः पोटात किंवा छातीत होणारी जळजळ कमी करण्यासाठी सोडिअम बायकार्बोनेट औषधी आहे. सोडिअम बायकार्बोनेट हे अल्कलीयुक्त पावडर स्वरूपात बाजारात उपलब्ध असते. सोडिअम बायकार्बोनेटचे नेमके फायदे कोणते आहेत ते जाणून घेऊया.

खायच्या सोड्याचे फायदे
१. सोडिअम बायकार्बोनेटच्या पाण्याने चूळ भरल्याने हिरड्या आणि दातांचे आरोग्य उत्तम राहते .

२. लाळेचा किंवादतो. ज्यामुळे पचन देखील उत्तम होते

३. दात पांढरे आणि स्वच्छ होतात.

४. ऑसिड रिफ्लेक्स कमी करणे. पोटात होणारी जळजळ कमी करणे, बेकिंग सोडा पोटातील आम्लांचे प्रमाण कमी करून आतड्यातील आम्लांचे प्रमाण स्थिर करणे
५. तोंडातील उष्णतेमुळे होणारे अल्सर कमी करणे
६. सायकलपटू आणि धावपटू खेळण्याआधी बेकिंग सोडा

पिणे पसंत करतात.

व्यायाम करताना किंवा स्पर्धेदरम्यान स्नायूंमध्ये होणारे लॅक्टिक ऍसिडचे प्रमाण कमी करण्यात सोडिअम बायकार्बोनेट मदत करतो. यामुळे खेळाडूंना येणार थकवा कमी होतो.

७. किडनी विकारांमध्ये सोडिअम कार्बोनेटचे सेवन अत्यंत गुणकारी ठरते.

८. घामाची दुर्गंधी दूर करणे.

९. रक्तातील युरिक अॅसिडचे प्रमाण कमी करते.

१०. भाताचे पदार्थ तयार करताना भात फळफळीत

होण्यास मदत करते

११. कडधान्ये लवकर शिजण्यास मदत करते

पचनासाठी उपयुक्त १ चमचा बेकिंग पावडर मध्ये मानवी शरीरासाठी आवश्यक असणाऱ्या एकूण कॅल्शियमपैकी ३३% इतके कॅल्शियम आणि ६०% इतके फॉस्फोरसचे प्रमाण असते. इतर पोषणमूल्ये अजिबातच नसलेला बेकिंग सोडा पचनाचे विकार कमी करण्यासाठी अत्यंत उपयुक्त आहे .

अतिरेकी सेवनाचा मात्र त्रास

सोडिअम बायकार्बोनेटचे अतिरेकी सेवन मात्र पोट बिघडण्यासाठी कारणीभूत ठरू शकते. घरी साठवून ठेवताना सोडा हवाबंद बरणीतच ठेवावा लागतो. शक्यतो कीटकनाशक गंध असणारा खायचा सोडा पाणी किंवा हवेशी संपर्कात येत नाही तोपर्यंत उत्तमरीत्या साठवता येऊ शकतो. तुमच्या घरात तुम्ही खायचा सोडा वापरता का ?

पावसाळ्यात केस का गळतात ? तेलाच्या वापराने ही केस गळती रोखता येऊ शकते का ? वाचा डॉक्टरांचा सल्ला

पावसाळ्यात केस गळतीची समस्या वाढणे हे काही नवीन नाही, त्यासाठी अनेक उपाय केले जातात, पण काही फरक पडत नाही; त्यामुळे पावसाळ्यात त्वचेबरोबर केसांचीही खूप काळजी घ्यावी लागते. या दिवसांमध्ये दमट वातावरणामुळे जास्त घाम येतो. यात पावसाचे पाणी टाळूला लागल्याने टाळू तेलकट, चिकट होते. टाळूवर पावसाच्या पाण्यामुळे ओलसरपणा वाढतो. ज्याने काहीवेळी बुरशीजन्य संसर्ग होण्याची शक्यता असते.

तसेच केसांची मुळे कमकुवत होऊन केस गळणे वाढू शकते. याच विषयावर इंडियन एक्सप्रेसशी बोलताना नवी दिल्लीतील इंद्रप्रस्थ अपोलो हॉस्पिटलचे ज्येष्ठ त्वचारोगतज्ज्ञ डॉक्टर महाजन यांनी सविस्तर माहिती दिली आहे, तीच आपण जाणून घेऊ

ओलाव्यामुळे केसांवर काय परिणाम होतो ? केस हवेतील जास्त आर्द्रता शोषून घेतात, ज्यामुळे केसांच्या मुळांवर परिणाम होतो. तसेच केस अधिक नाजूक बनतात, ज्यामुळे ते तुटण्याची शक्यता असते. घाम आणि हवेतील आर्द्रतेमुळे टाळू तेलकट, चिकट बनते. केसातील कोड्यांमुळे टाळूवर मुरुम आणि इतर बुरशीजन्य संसर्ग होण्याची शक्यता असते. यामुळे केसांची मुळे कमकुवत होतात. पावसाच्या पाण्यात प्रदूषक आणि अम्लीय घटक असतात, जे केसांमधील नैसर्गिक तेल काढून टाकू शकतात, ज्यामुळे केस कोरडे आणि ठिसूळ होतात.

तेल लावल्याने केस गळती रोखता येऊ शकते का ? जास्त प्रमाणात तेल लावल्यास केस गळू शकतात. तेल केसांच्या मुळांचे कंडिशनिंग करते,

वारंवार धुतल्यावर गमावले जाणारे आवश्यक पोषक घटक प्रदान करते. तसेच ते नैसर्गिक ओलावा टिकवून ठेवण्यास मदत करते, केसांना कोरडे आणि कुरळे होण्यापासून रोखते. तेल लावल्याने केसांच्या मुळांभोवती एक संरक्षणात्मक अडथळा निर्माण होतो, ज्यामुळे ते प्रदूषक आणि अम्लीय पावसाच्या पाण्यापासून संरक्षण करते. जास्त तेल लावल्याने टाळू खूपच तेलकट होऊ शकते, हे तेल अशाचप्रकारे जास्त दिवस केसांमध्ये राहिल्यास बुरशीजन्य संसर्गाचा धोका निर्माण होतो. चौश डीक्रीम जप व्शरश्रीह : परीक्षेसाठी रात्रभर जागून अभ्यास करणे ही खरोखरच फायदेशीर पद्धत आहे का ? डॉक्टरांनी दिलेले 'हे' उत्तर वाचाच

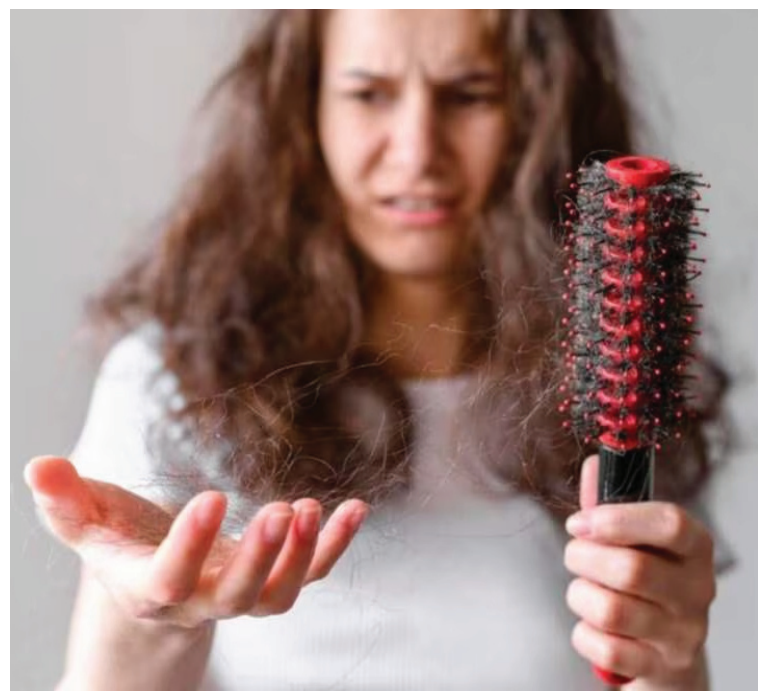
केस गळती रोखण्यासाठी फॉलो करा खालील टिप्स

१) केस वारंवार धुवू नका : केस आठवड्यातून फक्त दोन किंवा तीन वेळा धुवा.

२) योग्य शॅम्पूचा वापर करा: सौम्य, सल्फेटमुक्त शॅम्पू वापरा, जेणेकरून केसांचे नैसर्गिक तेल टिकून राहील. टी ट्री ऑइल आणि कडूलिंबू यांसारख्या गोष्टी टाळूला संसर्गापासून मुक्त ठेवू शकतात.

३) चांगले कंडिशनर वापरा : केसांमधील नैसर्गिक ओलावा टिकवून ठेवण्यासाठी चांगल्या कंडिशनरचा वापर करा. केसांना फाटे फुटू नयेत यासाठी विशेष काळजी घ्या.

टॉवेलने आपले केस हळूवारपणे कोरडे करा. केस धुतल्यानंतर ते सुकवताना टॉवेलने जोरात घासू नका, ओल्या केसांमधील गुंता सोडवण्यासाठी रुंद दात असलेला कंगठ्याचा वापर करा.

केसांना तेल कसे लावायचे ? आठवड्यातून दोनदा टाळू आणि केसांच्या टोकाला नारळ, बदाम किंवा आर्गनसारख्या सॉफ्ट तेलाचा वापर करा, धुण्यापूर्वी एक ते दोन तास आधी तेल लावून मग कसे धुवा. केसांना रात्रभर तेल लावून झोपू नका, कारण त्यामुळे केसांमध्ये घाण आणि प्रदूषक जमा होतात. रक्ताभिसरण सुधारण्यासाठी तेल लावताना टाळूला हलक्या हाताने मसाज करा.

हेअर स्टायल करताना काय काळजी घ्यावी ? हिट स्टायलिंग टूलसचा वापर कमी करा, कारण त्यामुळे केसांचे आणखी नुकसान होऊ शकते. आवश्यक असल्यास हिट प्रोटेक्टन्ट स्प्रे वापरा. केसांच्या मुळांवरील ताण कमी करण्याचा सैल हेअर स्टायलमधील पर्याय निवडा. घडू पोनीटेल किंवा बन्स बांधणे टाळा, ज्यामुळे केस अधिक तुटू शकतात. घराबाहेर पडताना आपले केस स्कार्फने झाका किंवा छत्री वापरा.

शेवटी, व्हिटॅमिन ई, बायोटिन, जस्त आणि ओमेगा -३ फॅटी सिडने समृद्ध आहार घ्या. टाळू आणि केसांना आतून हायड्रेट ठेवण्यासाठी भरपूर पाणी प्या.

इस्लापूर, शिवनी भागात बनावट शिंदीची जोमात विक्री शिंदीमध्ये रसायनाचे केले जाते मिश्रण

अवैध शिंदी जम

रसायन मिश्रित बनावट शिंदी तयार करण्याचे शिवनी हे गाव केंद्रबिंदू बनले. हे आता तरी राज्य उत्पादन शुल्क व अन्न औषध प्रशासन विभागाला व पोलीस यंत्रणेला मान्य करावेच लागेल. रोज शेकडो लिटर रसायन मिश्रित बनावट शिंदी तयार करून विना परवाना बेकायदेशीररित्या विक्री करत असल्याची गुप्त माहिती पोलिसांना मिळाल्याने इस्लापूर पोलिसांनी त्याच्या घरावर छापा टाकला. त्याच्याकडे रसायन मिश्रित बनावट शिंदी तयार केलेले वीस लिटर शिंदीचे पॉकेट मिळून आले,

किनवट/शेख शौकत : इस्लापूर पोलिसांनी शिवणी येथील नारायण रामा गौड यांच्या राहत्या घरी १३ जुलै शनिवार रोजी छापा टाकून रसायन मिश्रित बनावट शिंदी तयार केलेले वीस पॉकेट कॅरीबॅग जप्त केले आहेत. किनवट तालुक्यातील दया खोत्यात वाडी तांड्यावर राहणारे अनेक लोक व्यसनाच्या आहारी गेल्याने अनेकांचे संसार उघड्यावर पडले आहेत तर अशा रसायन मिश्रित बनावट शिंदी पिल्याने अनेकांचे प्राण ही गेल्याचे ऐकावयास मिळते. गेल्या अनेक वर्षांपासून हजारो लिटर रसायन मिश्रित बनावट शिंदी तयार करून इस्लापूर भागातील कुटीर झळकवाडी, तलहारी, जलधरा, सावरगाव, सावरगाव

तांडा, नंदागाव, सोनपेठ त्याचबरोबर आदिवासी वाडी तांड्यावर सरासरीच्या शिंदी पोहोचवणारे व विनापरवाना बेकायदेशीर रित्या रसायन मिश्रित बनावट शिंदी विकणाऱ्या लोकांचे लोन हे खेड्यापाड्यात पोहोचले असून शाळेतील विद्यार्थ्यांसह तरुण पिढी व्यसनाधीन झाल्याने अनेकांचे संसार उध्वस्त होऊन अनेक महिला विधवा झाल्या आहेत, अशी धक्कादायक माहिती समोर येत आहे.

कवी-साहित्यिक उत्तम तरकसे यांचा सन्मान

नवी मुंबई / कल्याणराव हानवते :- सीबीडी बेलापूर नवी मुंबई येथील द पार्क हॉटेल मधील सभागृहात वाशी समाचार वृत्तपत्राच्या द्वितीय वर्धापन दिन सोहळा मोठ्या थाटात साजरा करण्यात आला सदर कार्यक्रमात शासनाच्या समाजभूषण पुरस्काराने सन्मानित ज्येष्ठ कवी साहित्यिक श्री उत्तम दा. तरकसे असाडोहकर यांचा प्रमुख पाहुणे श्री पंकज डहाणे (पोलीस उप आयुक्त परि नवी मुंबई) व श्री सुनील पवार (अतिरिक्त आयुक्त नवी मुंबई मनपा) या प्रमुख पाहुण्यांचे हास्य शानदार सोहळ्यात सन्मान करण्यात आला सन्मानाची कृतघटना म्हणून उत्तम तरकसे यांनी आपले मनोगत व्यक्त करताना मोलाचे विचार मांडत सर्व पत्रकार बांधवांचे खूप खूप मनापासून आभार मानले. सदर कार्यक्रमास श्री सुनील पवार (अतिरिक्त आयुक्त मनपा) नवी मुंबई श्री पंकज डहाणे (पो.उपा आयुक्त परि नवी मुंबई) श्री सुरेंद्र निकम (प्रभारी उप प्रादेशिक परिवहन अधिकारी नवी मुंबई) श्री व्ही के एन नायर, डॉक्टर गणेश मुळे (माहिती उपसंचालनालय कोकण विभाग) श्री राहुल मखिजा (द पार्क नवी मुंबई) असे मान्यवर विचार मंचावर प्रमुख पाहुणे म्हणून हजर होते. वाशी समाचार पत्राचे संपादक सुनील तावडे संजय गुरव (सा. सरकार राज) कल्याण हानवते(दै. महावृत्ताचे पत्रकार) प्रवीण

हांडे (सा. हक्काचा आवाज) असे बहुतांशी सर्वच वृत्तपत्राचे पत्रकार संपादक उपसंपादक व त्यांची टीम कार्यक्रमास बहुसंख्येने हजर होती सर्व सभागृह अगदी फुलून गेले होते कार्यक्रमाच्या शेवटी सुनील तावडे यांनी सर्व उपस्थित प्रमुख पाहुण्यांचे व उपस्थित पत्रकार संपादक उपसंपादक यांनी कार्यक्रमास उपस्थित राहून शोभा वाढवल्याबद्दल सर्वांचे मनापासून आभार मानले

राष्ट्रवादी विद्यार्थी काँग्रेस शरदचंद्र पवार लातूर जिल्हाच्या वतीने विद्यार्थी हेल्पलाइन ९५२७०३२५९५ नंबर जाहिर

लातूर : लातूर जिल्हातील विद्यार्थ्यांच्या अडीअडचणी, प्रश्न समजून घेण्यासाठी व संवाद वाढविण्यासाठी राष्ट्रवादी विद्यार्थी काँग्रेस शरदचंद्र पवार लातूर जिल्हाच्या वतीने विद्यार्थी हेल्पलाइन ९५२७०३२५९५ नंबर जाहिर करण्यात आला. या विद्यार्थी हेल्पलाईन पोस्टरचे उद्घाटन राष्ट्रवादी काँग्रेस पार्टी शरदचंद्र पवार लातूर जिल्हाध्यक्ष संजय शेठे साहेब यांच्या हस्ते करण्यात आले. याप्रसंगी बक्तावर बागवान, पुरुषोत्तम पाटील, डी. उमाकांत, एंड. नारायण नागरगोडे, महादेव गव्हाणे, सचिन सुर्यवंशी, राष्ट्रवादी विद्यार्थी काँग्रेस पार्टी लातूर जिल्हाध्यक्ष चेतन पाटील, बसवेश्वर रेळुकोणे, पृथ्वीराज कापसे, प्रज्वल मस्के, ऋषिकेश पवार उपस्थित होते.

मनपाच्या वतीने डेंग्यू प्रतिबंध जनजागृती उपक्रम

लातूर/प्रतिनिधी :- लातूर शहरातील रुग्णालयांमध्ये गेल्या काही दिवसांपासून संशयित डेंग्यू रुग्ण व डेंग्यू सदृश्य रुग्ण यांच्या संख्येमध्ये वाढ होत आहे. या रुग्णांच्या आकडेवारीचा विचार केला असता, असे लक्षात येते की - बहुतांश रुग्ण हे वय वीस वर्षांच्या आतील आहेत. सदरील रुग्ण शाळा, कॉलेजेस मधील शिक्षण घेणारे विद्यार्थी असल्यामुळे शहरातील शैक्षणिक संस्थांमध्ये जाऊन डेंग्यू विषयक प्रतिबंधात्मक जनजागृती करण्याचा उपक्रम लातूर मनपा आयुक्त श्री. बाबासाहेब मनोहरे आणि उपायुक्त डॉ. पंजाबराव खानसोळे यांच्या सूचनेनुसार व मनपा आरोग्य अधिकारी डॉ. शंकर भारती यांच्या मार्गदर्शनामध्ये शहरामध्ये राबविण्यात येत आहे.

त्याचाच भाग म्हणून आज श्री. केशवराज विद्यालय येथे महानगरपालिकेचे वैद्यकीय अधिकारी डॉ. कदम एस. बी. यांच्यासोबत डॉ. ऋषिकेश खरोळकर यांनी नागरी प्राथमिक आरोग्य केंद्र - इंडिया नगर यांच्या टीमसह भेट दिली. यावेळी शाळेच्या इमारतीत व कॅम्पस मध्ये कंटेनर सर्वेक्षण करण्यात आले. त्यानंतर डॉ. ऋषिकेश खरोळकर यांनी विद्यार्थ्यांना डेंग्यू आजारापासून स्वतःचा बचाव करण्यासाठी काय उपाययोजना केल्या पाहिजेत ? डास उत्पत्तीची ठिकाणी

ओळखून ती नष्ट करणे का महत्त्वाचे आहे, तसेच डेंग्यू आजाराची कारणे, आजार झाल्यानंतरची लक्षणे आणि वेळीच आजाराचे निदान आणि उपचार यांचे महत्त्व विद्यार्थ्यांना सोप्या भाषेमध्ये समजावून सांगितले. तसेच या डेंग्यू प्रतिबंधात्मक उपाययोजनांची आपली शाळा, आपले घर आणि आपल्या आसपासच्या परिसरामध्ये काळजी घेण्यासंदर्भात आवाहन केले. याप्रसंगी शाळेतील शिक्षक

आणि विद्यार्थी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते. आरोग्य विभागाच्या वतीने विद्यालय व्यवस्थापनास डेंग्यू प्रतिबंधात्मक उपाययोजनांचे जनजागृतीचे पोस्टर आणि पोम्प्लेट देण्यात आले. यावेळी शाळेचे मुख्याध्यापक श्री. संजय कुलकर्णी आणि उपमुख्याध्यापक श्री. महेश कस्तुरे यांनी सहकार्य केले.

भक्तिमय संगीतात श्रोते मंत्रमुग्ध

आषाढी एकादशीनिमित्त 'हेचि दान देगा देवा' या संगीतमय कार्यक्रमात साक्षात पांडुरंगाचे दर्शन

लातूर : सांस्कृतिक कार्य विभाग, सांस्कृतिक कार्य संचालनालय महाराष्ट्र शासन यांच्या वतीने आयोजित 'हेचि दान देगा देवा' या भक्तिमय संगीत कार्यक्रमाने दयानंद सभागृहात श्रोत्यांना अक्षरशः मंत्रमुग्ध केले. संगीतमय कार्यक्रमाने सभागृहातील उपस्थितांना साक्षात पांडुरंगाचे दर्शन झाले. निवेदिता तथा अभिनेत्री विदुल बावीस्कर यांनी अतिशय ओजस्वीपणे संचलन करून कार्यक्रमात प्रेक्षकांना खिळवून ठेवण्याचे काम केले. उपस्थित प्रेक्षकांनी टाळ्यांच्या कडकडाटासह प्रत्येक अभंग व गीतावर दाद दिल्याने कार्यक्रमाची रंगत वाढतच गेली. सांस्कृतिक कार्य विभाग, सांस्कृतिक कार्य संचालनालय महाराष्ट्र शासन यांच्या वतीने सांस्कृतिक मंत्री सुधीर मुनगंटीवार यांची संकल्पना असून, मुख्यमंत्र्यांचे प्रधान सचिव तथा सांस्कृतिक कार्य सचिव श्री. विकास खारगे यांच्या मार्गदर्शनाखाली आयोजित कार्यक्रमात भारतीय जनता सांस्कृतिक विभाग सचिव प्रमुख ड. शैलेश गोजमगुंडे, ज्येष्ठ पत्रकार पांडुरंग कोळगे, कार्यक्रमाचे प्रमुख पाईकराव, लातूर येथील नवीदित गायिका आसावरी बोधनकर यांच्या उपस्थितीत दीपप्रज्वलन करून कार्यक्रमाची सुरवात करण्यात आली. या वेळी या कार्यक्रमाचे समन्वयक कुलकर्णी यांनी प्रमुख पाहुण्यांसह गायकांचा सत्कार केला. गायक रवींद्र खोमणे यांनी 'बोला पुंडलिक वरदे' असा

जय जयकार करताच 'जय जय रामकृष्ण हरी' या अभंगाने सुरवात झाली. या अभंगाला उपस्थितांनी भरभरून दाद दिली. त्यानंतर 'सुर नवा ध्यास नवा' उपविजेती श्रावणी महाजन यांनी 'सुंदर ते ध्यान, उभा विदेवरी' या अभंगाने रंगत आणली. भक्तिमय वातावरणात 'माझे माहेर पंढरी' या संज्योत जगदाळे गायिकेने सर्वांना मंत्रमुग्ध केले. जवळपास तीन तास चाललेल्या या सांस्कृतिक कार्यक्रमात अभिनेत्री तथा निवेदिता विदुल बावीस्कर यांनी कार्यक्रमाची खऱ्या अर्थाने रंगत वाढवली. त्यानंतर 'या पंढरीचे सुख पाहता डोळा, उभा तो जिवे योगीराजांचा' या भक्तिमय भावगीतांतानंतर 'कानडा राजा पंढरीचा' या भक्तिरसाने अख्खा दयानंद सभागृह रममाण झाले. त्यानंतर 'पाऊले चालती पंढरीची वाट' या गायक रवींद्र खोमणे यांनी अभंगगीता सुरवात केल्यानंतर सर्वत्र भक्तिमय वातावरण निर्माण झाले. यानंतर 'बाजाराला विकण्या निघाली दही दुध लोणी' या गवळणीने तर अक्षरशः सभागृह

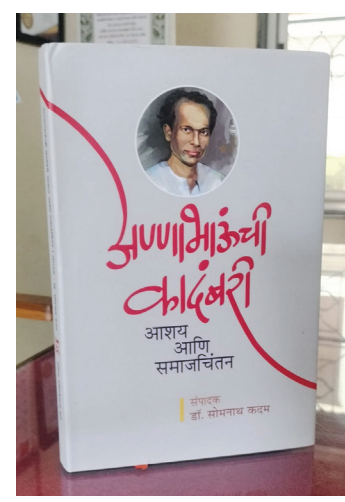
डोक्यावर घेतले. त्यानंतर 'बोलावा विठ्ठल, सांगावा विठ्ठल' या भक्तीगीताला श्रोत्यांनी मनमुराद दाद दिली. कार्यक्रमाच्या शेवटाकडे जात असताना 'अहो शेजाराणीं बर नाही केलं गं बया, मला पंढरीला नेलं गं बया' या गवळणीला उपस्थितांकडून दाद मिळाली. 'पुंडलिका वरदे हरी विठ्ठल, जय हरी विठ्ठल' या भक्तिरसाने कार्यक्रमाची सांगता झाल्यानंतर लातूर येथील सिने अभिनेता रितेश देशमुख यांनी निर्मित 'लय भारी' या चित्रपटातील 'विठ्ठल, विठ्ठल' या गाण्याला सभागृहातील प्रेक्षकांकडून मोठा प्रतिसाद मिळाला. 'अवघा रंग एकवी झाला, रंगी रंगला श्रीरंग' या संज्योती जगदाळे या गायिकेने गायिलेल्या भैरवीने कार्यक्रमाची सांगत झाली. श्रोत्यांचा उत्साह शेवटपर्यंत टिकून होता. शेवटी उपस्थितांना गायिका व संवाहक सेल्फी काढण्याचा मोह आवरता आला नाही. अतिशय भक्तिमय वातावरणात कार्यक्रमाची सांगता झाली.

लातूरचे सुपुत्र डॉ. सोमनाथ कदम लिखित

'अण्णाभाऊंची कादंबरी : आशय आणि समाज चिंतन' या ग्रंथाचे आज पुण्यात प्रकाशन

लातूर : साहित्यरत्न अण्णा भाऊ साठे यांच्या ५५ व्या स्मृतिदिनानिमित्त गुरुवार दिनांक १८ जुलै २०२४ रोजी लेखक डॉ. सोमनाथ कदम यांनी संपादित केलेल्या 'अण्णाभाऊंची कादंबरी आशय आणि समाज चिंतन' या महत्वपूर्ण ग्रंथाचे प्रकाशन येथील टिळक रोड, पुणे येथील महाराष्ट्र साहित्य परिषदेच्या इमारतीतील माधवराव पटवर्धन सभागृहात येथे सायं. ४.३० वाजता होणार आहे. प्रतिमा पब्लिकेशन्स पुणे यांनी प्रकाशित केलेल्या या ग्रंथात अण्णा भाऊ साठे यांच्या एका ३० कादंबरीतील समाज चिंतन प्रथमच मान्यवर अभ्यासकांनी मांडले आहेत. असून या ऐतिहासिक ग्रंथ प्रकाशन समारंभास सोहळ्यात अण्णाभाऊ प्रेमींनी उपस्थित राहूवे असे आवाहन प्रतिमा पब्लिकेशन च्या अस्मिता चांदणे, निलेश नेतके, प्रा. सुचिता गायकवाड यांनी केले आहे.

यावेळी विद्वोही सांस्कृतिक चळवळीच्या अध्यक्षा प्रा. प्रतिमा परदेशी ग्रंथावर भाष्य करणार आहेत. तसेच प्रमुख पाहुणे म्हणून सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ, व्यवस्थापन परिषदेचे सदस्य, प्राचार्य डॉ. देविदास वायदंडे तसेच तसेच यशदा या शासकीय संस्थेतील संशोधन अधिकारी, अभ्यासक डॉ. बबन जोगदंड, साहित्यरत्न अण्णा भाऊ साठे चरित्र साधने प्रकाशन समितीचे सदस्य सचिव प्राचार्य डॉ. संजय शिंदे, ज्येष्ठ साहित्यिक सुरेश पाटोळे, प्रतिमा पब्लिकेशन्सचे प्रकाशक डॉ. दीपक चांदणे आदी मान्यवर उपस्थित राहणार आहेत. अण्णा भाऊ साठे यांच्या समग्र कादंबरीवरील एकत्रित समाज चिंतन या ग्रंथातून पहिल्यांदाच समोर येणार असून या ऐतिहासिक ग्रंथ प्रकाशन समारंभास सोहळ्यात अण्णाभाऊ प्रेमींनी उपस्थित राहूवे असे आवाहन प्रतिमा पब्लिकेशन च्या अस्मिता चांदणे, निलेश नेतके, प्रा. सुचिता गायकवाड यांनी केले आहे.

आधुनिक तंत्रज्ञान दुधारी तलवार आहे विद्यार्थ्यांनी त्याचा गरजेपुरताच उपयोग करावा : खा. डॉ. शिवाजी काळगे

लातूर : मोबाईल, इंटरनेट हे आधुनिक तंत्रज्ञानाचे जेवढे फायदे आहेत, त्यापेक्षा कितीतरी पटीने धोकेही आहेत. खऱ्या अर्थाने हे आधुनिक तंत्रज्ञान दुधारी तलवारीसारखे आहे. विद्यार्थ्यांनी त्याचा केवळ गरजेपुरताच उपयोग करावा, असे प्रतिपादन खा. डॉ. शिवाजी काळगे यांनी केले. लातूर जिल्हा केमिस्ट अँड ड्रगिस्ट असोसिएशनच्या वतीने केमिस्ट बांधवांच्या गुणवंत विद्यार्थ्यांचा सत्कार सोहळा बुधवारी सायंकाळी डॉ. भालचंद्र ब्लाड बँकेच्या सभागृहात पार पडला. या सोहळ्यात प्रमुख पाहुणे म्हणून खा. डॉ. काळगे बोलात होते. यावेळी विलासराव देशमुख शासकीय वैद्यकीय महाविद्यालयाचे अधिष्ठाता डॉ. उदय मोहिते यांची प्रमुख उपस्थिती होती. मंचावर असोसिएशनचे अध्यक्ष रामदास भोसले, सचिव अरुण सोमानी, कोषाध्यक्ष अतुल कोटलवार यांसह असोसिएशनच्या पदाधिकाऱ्यांची उपस्थिती होती. यावेळी उपस्थितांना मार्गदर्शन करताना खा. डॉ. शिवाजी काळगे यांनी केमिस्ट आणि डॉक्टरांचे नाते फेडिकॉल सारखे मजबूत असते, ते कधीच तुटू शकत नाही असे

सांगितले. केमिस्ट रुग्णांना २४ तास सेवा देत असतात. त्यामुळे त्यांचे कुटुंबाकडे नाही म्हटले तरी दुर्लक्ष होत असते. अशावेळी गृहिणी कुटुंबासह आपल्या मुलांच्या शिक्षणाचीही जबाबदारी घेत असतात. त्यामुळे आजचा हा सत्कार सोहळा गुणवंत विद्यार्थ्यांसोबतच त्यांना गुणवंत करण्यात सिंहाचा वाटा उचलणाऱ्या मातांसाठी आहे, असे म्हटल्यास ते चुकीचे ठरणार नाही, असे खा. डॉ. काळगे म्हणाले. विद्यार्थ्यांनी केवळ गुण मिळविण्यासाठी गुणवंत होऊन चालणार नाही. त्यांना आयुष्यात यशस्वी होण्यासाठी गुणवंतसोबतच कष्टाची, प्रामाणिकपणाची आवश्यकता असते. प्रत्येक पालकाने आपला पाल्य मेडिकल - इंजिनिअरिंगलाच जावा अशी अपेक्षा न ठेवता मुलांच्या कलाप्रमणे, त्याला ज्या अभ्यासक्रमात रस आहे त्याकडे जाऊ द्यावे. आधुनिक तंत्रज्ञानाचा अतिरेक भविष्य घडविण्याऐवजी बिघडवू शकतो. याकडे पालक व विद्यार्थी दोघांनीही काळजीने पाहणे गरजेचे असल्याचेही खा. डॉ. काळगे यांनी सांगितले. अधिष्ठाता डॉ. उदय मोहिते यांनी आपले मनोगत व्यक्त करताना

लातूर जिल्हा केमिस्ट अँड ड्रगिस्ट असोसिएशनचे कार्य उल्लेखनीय असल्याचे सांगितले. सामाजिक कार्यात अग्रेसर असणारी ही संघटना नेहमी विविध उपक्रम राबवत असते. विद्यार्थ्यांनी अभ्यासाचा तोंड जाऊ न देता आयुष्याची यशस्वी वाटचाल करण्यावर भर द्यावा. लातूर शहरात शासकीय सुपरस्पेशलिटी हॉस्पिटलची सुरवात होणार असून लवकरच कॅथलॅब सुरू होईल. त्या माध्यमातून नागरिकांना अँजियोप्लास्टी, अँजियोग्राफीसारखे उपचार शासकीय योजनेअंतर्गत मोफत करून घेता येईल. केमिस्ट बांधवांसाठी तसेच त्यांच्या परिवारासाठी सर्वरोग निदान शिबिराचे शासकीय वैद्यकीय महाविद्यालयात आयोजन करण्यात येईल असेही डॉ. मोहिते यांनी सांगितले. कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक रामदास भोसले यांनी केले. प्रास्ताविकात त्यांनी असोसिएशनच्या कार्याची सविस्तर माहिती दिली. कार्यक्रमाच्या प्रारंभी शशिकांत देशमुख यांच्या आरोही संगीत अकादमीच्या वतीने आषाढी एकादशीनिमित्त भावगीतांचा कार्यक्रम सादर करण्यात आला.